

Lipplands-Bro
KOMMUNEN SOM GER PLATS

Handlingar till
Trygghetsutskottets sammanträde
den 16 oktober 2020

Dagordning

Beslutsärenden

27 Revidering av handlingsplan våldsbejakande extremism	3
28 Revidering av handlingsplan våld i nära relation	28
29 Handlingsplan ANDT (Alkohol Narkotika Dopning Tobak)	63

Rapporter

Embrace rapport - Veckolägesbild v. 34-36	81
Embrace rapport - Veckolägesbild v. 36-38	86

Delegationsbeslut

Anmälningar

Camilla Stark

Datum

Vår beteckning
KS 20/0647

Er beteckning

Utvecklingsstaben

Trygghetsutskottet

camilla.stark@upplands-bro.se

Revidering av handlingsplan våldsbejakande extremism

Förslag till beslut

Trygghetsutskottet ger Kommundirektör i uppdrag att ta fram ett förslag till reviderad handlingsplan mot våldsbejakande extremism.

Sammanfattning

Handlingsplanen mot våldsbejakande extremism antogs 2016 och är inte reviderad sedan antagandet.

Den bör uppdateras efter aktuella funktioner/verksamheter i kommunen.

Handlingsplanen bör uppdateras med information kring och kommunens agerande vid eventuella terroråtervändare/barn till återvändare.

Handlingsplanen bör också uppdateras utifrån aktuell nationell och lokal lägesbild, nationella stödfunktioner och eventuella lagrum, för att kunna fungera som stöd för de tjänstemän i kommunen som kan vara i behov av denna handlingsplan i sitt arbete med radikaliserings och våldsbejakande extremism.

Beslutsunderlag

- Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse den 28 september 2020
- Handlingsplan mot våldsbejakande extremism Dnr: KS 16/0034

Ärendet

Handlingsplanen mot våldsbejakande extremism antogs 2016 och är inte reviderad sedan antagandet.

Den bör uppdateras efter aktuella funktioner/verksamheter i kommunen. I den existerande planen hänvisas bland annat till Utvecklingsstaben samt det lokala Brottsförebyggande rådet.

Handlingsplanen bör uppdateras med information kring och kommunens agerande vid eventuella terroråtervändare/barn till återvändare.

Handlingsplanen bör också uppdateras utifrån aktuell nationell och lokal lägesbild, nationella stödfunktioner och eventuella lagrum, för att kunna

fungera som stöd för de tjänstemän i kommunen som kan vara i behov av denna handlingsplan i sitt arbete med radikaliserings och våldsbejakande extremism. Handlingsplanen ska också kunna fungera som stöd för det lokala konsultationsforumet för våldsbejakande extremism.

Barnperspektiv

Barn och unga, framförallt barn och unga i utsatthet, kan vara i riskzon för påverkan av våldsbejakande extremism samt riskerar att radikaliseras. Barn och unga kan också utsättas för våldsbrott av våldsbejakande extremism. Barn till våldsbejakande extremism riskerar också att fara illa. Att arbeta preventivt och åtgärdande i frågor om våldsbejakande extremism medför därmed ett barnperspektiv.

Ida Texell

Kommundirektör

Camilla Stark

Tf enhetschef Trygghets- och
preventionsenheten

Bilagor

1. Handlingsplan mot våldsbejakande extremism Dnr: KS 16/0034

Handlingsplan mot våldsbejakande extremism

2016-09-20

Dnr: KS 16/0034

Innehåll

1	Inledning	3
2	Syfte och definitioner	4
3	Våldsbejakande extremism i Sverige	5
4	Nulägesbilden	6
5	Kommunens ansvar	7
5.1	Styrande dokument och mål för arbetet	7
6	Radikaliseringsprocessen	8
6.1	Vägar in i våldsbejakande extremism	8
6.2	Signaler på radikalisering.....	8
7	Organisation och ansvar	10
7.1	Övergripande struktur för arbetet.....	10
7.2	Ansvarsfördelning.....	10
7.2.1	Kommunfullmäktige.....	10
7.2.2	Kommunstyrelsen.....	10
7.2.3	Nämnder	10
7.2.4	Kommundirektören.....	10
7.2.5	Utvecklingsstaben.....	11
7.2.6	Lokala Brottsförebyggande rådet	11
7.2.7	Förebyggande rådet	11
7.2.8	Konsultationsforum	11
7.2.9	Lägesbildsmöten.....	12
8	Extern samverkan	13
9	Insatser mot våldsbejakande extremism	14
9.1	Generella förebyggande insatser	14
9.2	Specifika förebyggande insatser	15
9.3	Individinriktade insatser.....	16
10	Litteratur	17
Bilaga 1. Lagstiftning.....		18
Kommunallagen (1991:900)		18
Socialtjänstlagen (2001:453).....		18
Lagen om vård av unga (1990:52)		19
Offentlighets- och sekretesslagen (1990:52).....		19
Skollagen (2010:800)		20
Övrig lagstiftning		20
Bilaga 2. Deltagare i brottsförebyggande arbete		22
Deltagare i Brottsförebyggande rådet (2016-04-28)		22
Deltagare i Förebyggande rådet (2016-04-28)		22
Bilaga 3. Övriga kontakter		23
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF).....		23
Avhopparverksamheter		23
Nationell stödtelefon hos Röda Korset.....		23

1 Inledning

Sedan 2000-talet har arbetet mot våldsbejakande extremism intensifierats i Sverige. Detta återspeglas i lagstiftning, utredningar och uppdrag samt regeringens handlingsplan mot våldsbejakande extremism som presenterades år 2010.¹ Ett led i arbetet har varit att 2014 tillsätta en nationell samordnare för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.

Sveriges kommuner har uppmanats att utveckla en lokal handlingsplan för arbetet mot våldsbejakande extremism. Utgångspunkten är att våldsbejakande extremism utgör ett hot mot vår demokrati som behöver bemötas på lokal nivå. Demokratiarbetet är en kontinuerlig process som kräver engagemang, insatser och samverkan för att upprätthållas.

Denna handlingsplan ska vara ett stöd i arbetet mot våldsbejakande extremism i Upplands-Bro kommun. Dokumentet förtydligar kommunens ansvar och organisation på området, hur arbetet kan införlivas i befintlig verksamhet och hur samverkan ska ske samt vilka insatser som kan genomföras på olika preventionsnivåer.

---

¹ Kommunens skyldigheter enligt lagstiftning på området återges i bilaga 1.

2 Syfte och definitioner

Denna handlingsplan mot våldsbejakande extremism är ett av våra verktyg för att stärka och värna demokratin i Upplands-Bro kommun. Ett övergripande syfte med handlingsplanen är att Upplands-Bro kommun ska införa en tydlig organisation, inklusive roller och ansvar, samt genomföra effektiva insatser mot våldsbejakande extremism

De begrepp som används i dokumentet; våldsbejakande, extremism och radikalisering är inte allmänt vedertagna begrepp med ett entydigt innehåll. Begreppen presenteras därför i detalj nedan för tydlighetens skull. Begreppet våldsbejakande beskrivs som följer:²

[...] våldsbejakande kan användas för att beskriva både innehållet i ett visst material (exempelvis ett tal, en text eller en film) och personers beteende. Om ett material beskrivs som våldsbejakande betyder det att materialets innehåll inte bara accepterar våldsanvändning utan även stödjer användningen av ideologiskt motiverat våld för att främja en sak. När [...] en person [beskrivs] som våldsbejakande betyder det att personen vid upprepade tillfällen bedöms ha uppvisat ett beteende som inte bara accepterar våldsanvändning utan även stödjer eller utövar ideologiskt motiverat våld för att främja en sak. Att vara våldsbejakande ska inte förväxlas med att vara våldsbenägen; ett våldsbejakande beteende kan innebära ett långvarigt stöd till våldshandlingar som andra begår, trots att personen själv aldrig utövar våld.

En definition av begreppet *extremism* som används i detta dokument är:³

[...] extremism [används] för att beskriva rörelser, ideologier eller individer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning. Den grundläggande politiska normen, där politiska mål och samhällsförändringar kan påverkas genom politiken och uppnås genom demokratiska processer, accepteras inte. Extremism används också för att beskriva företeelsen där individer använder extrema metoder för att förändra samhället i önskad riktning. Våldsbejakande extremism förekommer både inom den politiska och religiösa sfären.

Begreppen *radikal* och *radikalisering* kan förklaras som följer:⁴

Någon som är radikal är kompromisslös och har traditionellt som målsättning att lösa problemen en gång för alla genom att angripa dem vid dess rötter. Detta kan antingen uppnås genom en mål- eller medelorienterad process. Någon som är radikal intar ofta en förenklad ståndpunkt för att ta itu med sin klivna syn gällande absoluta ideologiska och religiösa sanningar, där vänner och fiender är klart uppdelade i olika läger. Radikalisering har beskrivits som en process där ”individer introduceras till ett öppet ideologiskt budskap och trossystem, vilket uppmuntrar till rörelse från moderata idéer i mittfåran mot extrema åsikter”.

Begreppen ger oss stöd i arbetet. Nästa avsnitt kommer att utveckla vilka ideologier som omfattas när vi talar om våldsbejakande extremism i Sverige.

---

² Säkerhetspolisen (2010) s. 27.

³ Ibid.

⁴ Ranstorp & Hyllengren (2013) s. 59.

3 Våldsbejakande extremism i Sverige

Under tidsperioden 2009-2014 har tre kartläggningar av våldsbejakande extremism genomförts i Sverige.⁵ I tabellen nedan beskrivs kortfattat de ideologier som åsyftas när man talar om våldsbejakande extremism.

Ideologi	Beskrivning
<i>Den våldsbejakande vänsterextremistiska, s.k. autonoma miljön</i>	Den autonoma miljön strävar efter ett klasslöst samhälle utan styre från auktoriteter och den enda styrelseformen som kan accepteras är ett självstyre av folket. Inom miljön hävdas att kapitalistiska drivkrafter har greppet om dagens samhälle. Kampen riktas mot det man uppfattar som uttryck för olika former av förtryck. Den autonoma miljöns ärkefiende är de som vill inrätta ett auktoritärt styre, begränsa invandringen och säger sig värna den svenska etniciteten. ⁶
<i>Den våldsbejakande högerextremistiska, s.k. vit makt-miljön</i>	Vit makt-miljön har sitt ursprung i den våldsamma skinheadrörelsen från 80-talets England. Inspiration har också hämtats från <i>white power</i> -rörelsen i USA, miljöer som uttrycker ett tydligt motstånd mot invandring. Vit makt-miljön förespråkar ett etniskt homogent samhälle där det inte förekommer inslag av andra kulturer och förklarar de problem som finns i samhället med det judiska inflytandet och det mångkulturella samhället. ⁷
<i>Den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön</i>	Influenserna för den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön kan tillskrivas al-Qaida och al-Shabaab. Det är en global ideologi som motiverar attentat mot civila, dels som svar på ockupation av muslimska länder samt våld mot muslimer och dels som ett svar på upplevda kränkningar av islam. Målet är att genom våld införa ett islamiskt styre och att återinföra den muslimska kulturens storhetstid. Den västerländska kolonialismen och förhållanden som tillskrivs västvärlden anses ha fördärvat islam. ⁸

⁵ Kartläggningar har genomförts av Brottsförebyggande rådet (Brå), Säkerhetspolisen och genom regeringens utredning *Våldsbejakande extremism i Sverige: nuläge och tendenser*.

⁶ *Våldsbejakande extremism i Sverige: nuläge och tendenser* (Ds 2014:4) sid. 30-31.

⁷ *Våldsbejakande extremism i Sverige: nuläge och tendenser* (Ds 2014:4) sid. 33-34.

⁸ *Våldsbejakande extremism i Sverige: nuläge och tendenser* (Ds 2014:4) sid. 35-36.

4 Nulägesbilden

Våldsbejakande extremism finns representerad runtom i Sverige och förekomsten av de tre ideologierna varierar geografiskt.⁹ Extremistmiljöerna är till viss del koncentrade till storstäderna genom den högre andelen befolkning som bor där, men det finns även starka etableringar på andra orter i landet.

- Under åren 1999–2009 fanns det en koncentration av den autonoma miljöns brottslighet till storstads länen och till Östergötland. I slutet av tidsperioden var koncentrationen störst i Stockholms län medan övriga län låg på en lägre nivå. Någon större förändring har inte skett sedan 2009 enligt Säkerhetspolisen. Den autonoma miljön består av organisationer, nätverk, kampanjer, ett antal enfrågerörelser och enskilda individer.
- Samma tidsperiod visade att vit makt-miljöns brottslighet var starkast koncentrerad till Stockholms län, följt av Västra Götalands län och Västmanlands län. Även Skåne, Örebro, Östergötland och Kalmar län uppvisade högre nivåer än övriga län i Sverige. För närvarande består vit makt-miljön främst av Nordiska motståndsrörelsen (NMR). Andra organisationer på området har antingen upphört eller tagit en paus.
- Våldsbejakande islamistisk extremism finns etablerad över hela landet om än med tyngdpunkt i storstäder. Flera mindre städer har fått en starkare etablering och individer inom denna miljö reser mellan olika städer i Sverige, större och mindre, för att föreläsa och förespråka al-Qaida-inspirerad ideologi. Säkerhetspolisen uppskattar att mellan 250-300 personer, folkbokförda i Sverige, på senare år har rest från Sverige till Syrien och Irak.

Många av de individer som ansluter sig till extremistmiljöer i Sverige begår olika typer av brott. Det kan röra sig om egendomsbrott som stöld och skadegörelse, brott mot allmän ordning, ekonomisk brottslighet, hot riktade mot företrädare för samhället och ideologiskt motiverade brott.

Extremistmiljöerna genomför aktiviteter som syftar till att skapa sammanhållning, organisera, propagera och bilda opinion. Rekrutering av nya anhängare är en viktig del av verksamheten och tydligt kopplad till frågan om överlevnad samt möjligheten att föra fram sina frågor.

Händelser på global nivå, exempelvis konflikter mellan länder och folkgrupper, kan avspeglas på lokal nivå och utgöra risker för social oro inom vår kommun. I dessa situationer finns en risk att gamla och nya konflikter kommer till ytan, vilket kan behöva hanteras på kommunal nivå.

Medierapportering och sociala medier kan även driva på händelser på lokal nivå. Den lokala riskanalysen för Upplands-Bro kommun och arbetet mot våldsbejakande extremism behöver därför bygga på en omvärldsanalys som inkluderar både regionala, nationella och internationella händelser.

---

⁹ Avsnittet om nulägesbilden bygger i stora delar på rapporten *Våldsbejakande extremism i Sverige: nuläge och tendenser* (Ds 2014:4).

5 Kommunens ansvar

Kommunens ansvar för arbetet mot våldsbejakande extremism regleras i Socialtjänstlagen, Lagen om vård av unga (LVU), Offentlighets- och sekretesslagen, Kommunallagen samt Skollagen.¹⁰ Ansvaret för olika skeden vid händelser relaterade till våldsbejakande extremism visas nedan.¹¹

Skede	Frågeställning	Ansvar
<i>Förebyggande</i>	Aktivt verka mot utanförskap Demokratistärkande Tillit och tillhörighet Förhindra brott Fara för liv och hälsa	Kommunen Kommun och polis Kommun och polis Kommun och polis Kommun och polis
<i>Under</i>	Stöd till anhöriga Social oro Hot mot personal Hot mot medborgare	Kommun och polis Kommun och polis Kommun och polis Kommun och polis
<i>Efter</i>	Lagföra brott Vård för trauma Krigsbrott Fungera i samhället	Polisen Landstinget SÄPO, polis Kommun

5.1 Styrande dokument och mål för arbetet

Kommunens verksamhetsplan med angiven budget och inriktning är det viktigaste styrdokumentet för arbetet mot våldsbejakande extremism. Övergripande mål i verksamhetsplanen förtydligar att Upplands-Bro ska vara en kommun för alla och att den demokratiska processen ska stärkas.

Målet ska uppnås genom att invånarna involveras i kommunens utveckling i olika former för dialog. Medborgardialog i form av projekt med skolor, föreningsliv och näringsliv med mera kan stärka den lokala demokratin.

Ett annat område som är relevant för arbetet mot våldsbejakande extremism är ambitionen att utveckla lokal samverkan mellan kommunen, polisen och andra aktörer som exempelvis angränsande kommuner. Säkerhets- och trygghetsarbetet ska bedrivas på bred front för att skapa en säkrare och tryggare miljö för alla som bor, verkar eller vistas i kommunen.

¹⁰ Se bilaga 1 för en genomgång av den lagstiftning som rör kommunens ansvar på området våldsbejakande extremism.

¹¹ Figuren baseras på en tabell utformad av Göteborg Stad som vidareutvecklats för denna handlingsplan för Upplands-Bro kommun.

6 Radikaliseringsprocessen

För att förstå varför en person ansluter sig till våldsbejakande extremism kan själva processen beskrivas som ett kalejdoskop av flera samverkande faktorer. Dessa faktorer och deras samverkan ser olika ut på individnivå.¹²

Betydelsefulla faktorer är individuella psykosociala faktorer, sociala och politiska faktorer, ideologiska och religiösa dimensioner, känslan av kulturell tillhörighet och identitet, förekomsten av eventuellt trauma och andra triggermekanismer. Faktorer som driver fram själva radikaliseringsprocessen är gruppodynamik, förekomsten av aktiva rekryterare och sociala medier.¹³

6.1 Vägar in i våldsbejakande extremism

I litteraturen nämns i huvudsak fyra olika vägar in i våldsbejakande extremism. Dessa vägar beskrivs övergripande i tabellen nedan.

<p><i>Utagerarens väg</i></p> <p>Utageraren är en person som ofta har en problematisk bakgrund som kan innefatta droger, våld och annan kriminalitet eller trauma genom erfarenheter av krig.</p>	<p><i>Grubblarens väg</i></p> <p>Kännetecknas av sökande och av att grubblaren följer en intellektuell väg in i extremism.</p>
<p><i>Kontaktsökarens väg</i></p> <p>Personer som kan sägas följa kontaktsökarens väg dras till en radikal grupp utifrån ett behov av närhet och gemenskap.</p>	<p><i>Familjens väg</i></p> <p>Radikala och extrema uppfattningar i familjen eller den närmaste omgivningen kan få politiskt intresserade ungdomar att gå in i extremism.</p>

6.2 Signaler på radikalisering

Tecken på radikalisering kan ses på områdesnivå, gruppnivå och individnivå. På områdesnivå kan signaler på radikalisering tydas i bristande tillit till myndigheter och mellan medborgare.

Invånare i området ifråga kan exempelvis lyfta frågor om att de upplever en hög grad av otrygghet, förekomst av våld och kriminalitet i lokalsamhället. Andra frågor som kan tas upp rör diskriminering och upplevelse av orättvisa, exkludering av individer eller hela grupper i samhället.

¹² Avsnittet om radikaliseringsprocessen bygger på en studie vid CATS på Försvarshögskolan: *Förebyggande av våldsbejakande extremism i tredjeland: Åtgärder för att förhindra att personer ansluter sig till väpnade extremistgrupper i konfliktzoner.*

¹³ Ranstorp & Hyllengren (2013) s. 85.

På gruppnivå, exempelvis i ungdomsmiljöer, kan unga signalera åsikter och budskap genom symboler och märken. I samtal och diskussioner kan de ge uttryck för konspirationsteorier, peka ut andra individer som fiender och visa hat mot bestämda grupper.

På individnivå kan tecken om att något är på väg att hända vara att personen ifråga ägnar mycket tid åt hemsidor, film och annat informationsmaterial med våldsbejakande budskap. Signaler på radikaliseringsprocessen kan ses genom förändringar i umgänge, kamratrelationer och fritidsintressen samt nya intressen till förmån för det nya sammanhanget.

Personen kan också vara inblandad i händelser som exempelvis sammandrabbningar, upplopp, våldsamma situationer och delta i möten med extremistisk agenda. Andra tecken kan vara att personen börjar använda en ny klädkod, uppvisa symboler och tatueringar etcetera, för att markera en viss tillhörighet.

7 Organisation och ansvar

Arbetet mot våldsbejakande extremism ska utföras i ordinarie verksamhet och i de samverkansstrukturer som utvecklats för det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet i Upplands-Bro kommun.

Långsiktighet, tydlig struktur och ansvarsfördelning för arbetet är nyckelfaktorer. Ansvar för samordning och uppföljning är viktigt samt att utvärdera effekten av kommunens insatser på kort och lång sikt.

7.1 Övergripande struktur för arbetet

Överenskommelsen mellan polisen och kommunen utgör ett ramverk för arbetet mot våldsbejakande extremism. Det lokala Brottsförebyggande rådet är ett samlande forum för samverkan mellan centrala aktörer i Upplands-Bro kommun.

7.2 Ansvarsfördelning

7.2.1 Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige fattar beslut om handlingsplan mot våldsbejakande extremism och ansvarar för att det finns resurser så att insatser kan genomföras. Nämnderna får i uppdrag av kommunfullmäktige att redovisa hur de ska arbeta på området.

7.2.2 Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen ansvarar för samordning, uppföljning och verkställande av handlingsplanen mot våldsbejakande extremism utifrån dess samordningsansvar. Arbetet ska ta sin utgångspunkt i en uppdaterad lokal lägesbild vilket ger goda förutsättningar för ett framgångsrikt arbete.

7.2.3 Nämnder

Nämnderna har ansvar för att operationalisera denna handlingsplan mot våldsbejakande extremism i sin verksamhet. Arbetet ska återspeglas till kommunfullmäktige.

7.2.4 Kommundirektören

Kommundirektören har ansvar för kommunövergripande frågor som rör trygghetsskapande arbete som förebygger våldsbejakande extremism.

Överenskommelsen med polisen som ligger till grund för arbetet undertecknas av Kommundirektören och våldsbejakande extremism kan inkluderas som ett arbetsområde.

7.2.5 Utvecklingsstaben

Utvecklingsstaben har i uppdrag att arbeta med kommunövergripande strategiska frågor som rör trygghets- och säkerhetsfrågor. Enheten har i uppgift att:

- Stödja implementeringen av denna handlingsplan
- Samordna, följa upp och utvärdera arbetet kontinuerligt

7.2.6 Lokala Brottsförebyggande rådet¹⁴

Uppdraget för det lokala Brottsförebyggande rådet är att kartlägga brottsligheten i kommunen, vara ett kunskapscentrum kring brottsförebyggande arbete och samordna brottsförebyggande insatser.

Rådets mål är att öka tryggheten och minska brottsligheten i Upplands-Bro. Det ska inspirera och utveckla former för ett bra och aktivt samarbete mellan alla som arbetar brottsförebyggande i Upplands-Bro kommun.

7.2.7 Förebyggande rådet¹⁵

Förebyggande rådet kan utgöra en stödfunktion i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Samverkansforumet har till uppdrag att bevaka förebyggande frågor på övergripande och lokal nivå samt att svara för samordning och planering av gemensamma förebyggande insatser när flera aktörer är berörda.

Förebyggande rådet rapporterar till det lokala Brottsförebyggande rådet. Lokala Brå kan ge uppdrag till Förebyggande rådet.

7.2.8 Konsultationsforum¹⁶

Ett konsultationsforum ska inrättas i Upplands-Bro kommun för att hantera akuta frågor och agera som stöd vid signaler om våldsbejakande extremism. Forumet kontaktas via trygghetssamordnaren på Kommunledningskontoret.

Medarbetare inom kommunens verksamheter ska kunna kontakta forumet när de uppfattar signaler om våldsbejakande extremism för att få råd om hur de ska hantera uppkomna situationer.

I konsultationsforumet finns representanter från berörda kontor, nyckelpersoner som löpande specialistutbildas, som ska ha aktuell kunskap och spetskompetens på området.

---

¹⁴ Deltagare i det lokala Brottsförebyggande rådet anges i Bilaga 2.

¹⁵ Deltagare i Förebyggande rådet anges i Bilaga 2.

¹⁶ Modellen har utvecklats av Umeå kommun och används inom det lokala Brottsförebyggande rådet i Umeå.

Konsultationsforumet ska ta intryck av existerande metoder och modeller för att hantera radikaliserings, som exempelvis de Kunskapshus som etablerats i Danmark och Sverige.

Forumets medlemmar ska följa omvärldsbevakningen på området på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Konsultationsforumet består av:

1. Trygghetssamordnare (sammankallande, ordförande)
2. Enhetschef, Stöd- och behandling, Socialkontoret
3. Enhetschef, myndighetsenheterna, Socialkontoret
4. Representant från Upplands-Bro gymnasium (elevhälsan)
5. Enhetschef, Resursteamet
6. Polis (representant från Lokalpolisen)

7.2.9 Lägesbildsmöten

Under våren 2016 infördes ett nytt samverkansforum i Upplands-Bro kommun som kallas lägesbildsmöten. Dessa genomförs varannan onsdag och består av en 30 minuter lång avstämning mellan centrala aktörer som fokuserar på aktuella händelser och den lokala lägesbilden.

Kommunens säkerhetschef, vaktbolaget larmassistans i Bro centrum, Härnevimmottagningen och Socialkontoret, Broskolan, Räddningstjänsten, ungdomsstödjarna, Upplands-Brohus, bostadsbolaget Carnegie (f.d. Graflunds), lokalpolisen och Brohuset deltar vid dessa möten.

Vid lägesbildsmötena ska oro samt signaler angående våldsbejakande extremism lyftas vid behov och information föras vidare till lämplig kontaktperson samt enhet.

8 Extern samverkan

Ett kontinuerligt samarbete med berörda aktörer och bred samverkan är grundläggande i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Det är därför viktigt att vi identifierar centrala aktörer i ett tidigt skede av arbetet.

Våra samarbetspartners kan bidra till att öka medvetenheten och kunskapen om den lokala lägesbilden. Strategisk extern samverkan kommer att vara viktigt i vårt arbete med att förbereda arbetet och följa upp processer samt att utveckla effektiva och potentiella lösningar.

Följande aktörer och samverkansforum är viktiga för arbetet på området:¹⁷

- Frivilliga resursgruppen (FRG)
- Föreningar i Upplands-Bro kommun
- Kulturrådet och fritidsrådet (sker genom regelbundna möten)
- Landstinget (sker genom olika samverkansavtal)
- Länsstyrelsen samverkan Stockholm
- Nationella organisationer och universitet i insatser samt projekt¹⁸
- Samverkan i Nordvästkommuner
- Samverkan i Norrortskommuner
- Samverkan med angränsande kommuner i Uppsala län
- Samverkan med nationella myndigheter
- Trossamfund och religiösa företrädare
- Upplands-Bro volontärer

---

¹⁷ Listan återges i alfabetisk ordning.

¹⁸ Exempel på projekt kan vara insatser som rör diskriminering på grund av socioekonomiska förhållanden. Detta kan ske i samverkan med nationella organisationer som driver liknande projekt tillsammans med kommuner.

9 Insatser mot våldsbejakande extremism

De insatser som utvecklas i arbetet mot våldsbejakande extremism måste utformas för olika nivåer, målgrupper och skeden i arbetet. Dessa kan beskrivas som generella förebyggande, specifika förebyggande och individinriktade insatser.

En målsättning är att insatserna ska öka kunskapen och medvetenheten om frågorna samt att de stärker samverkan på området. När det gäller unga som fortfarande går i grundskola och gymnasium är det något enklare att fånga upp individer i ett tidigt skede och att utforma insatser.

Kontaktytorna är däremot mindre mellan kommunen och yngre vuxna i åldrarna 20-30 år som deltar eller hotas dras in i våldsbejakande extremistmiljöer. Oavsett målgrupp behöver insatserna övervägas och utvecklas noga för att uppnå rätt effekt.

9.1 Generella förebyggande insatser

Generella förebyggande insatser är breda insatser som omfattar samhällets alla medborgare, framförallt barn och ungdomar, enligt rekommendation från den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism. Det är viktigt med tidig prevention i alla våldsbejakande situationer, att lyfta antivåldsbeteende och särskilt i fallet extremism.

Viktiga miljöer här för barn och ungdomar är förskola, skola och fritidsverksamheten. Generella förebyggande insatser kan också genomföras i samarbete med frivilliga organisationer, inte minst idrottsföreningar, som arbetar med barn och ungdomar. Det är av stor vikt att på ett tidigt stadium involvera föräldrar och sprida kunskap om barns rätt till en våldsfri miljö samt göra föräldrar uppmärksamma på extremismens faror i barnens liv.

Utbildningsinsatser riktade mot första linjens medarbetare i kommunen behöver initieras för att öka medvetande- och kunskapsnivån. Här kan interaktiva och digitala utbildningar vara ett hjälpmedel i arbetet. I Upplands-Bro kommun kan generella förebyggande insatser ske genom:

- Kompetensutveckling för personal på berörda kontor i organisationen
- Vidareutbildning av personal på förskolor, grundskolor och gymnasium
- Att frågor om demokrati och maktutövning lyfts i skolundervisningen¹⁹

---

¹⁹ Genom de nationella läroplanerna är demokrati- och värdegrundsfrågor en del i det dagliga arbetet i förskolor och skolor. Värdegrunden som ska förmedlas i skolan och som relaterar till att värna demokratin mot våldsbejakande extremism är följande: människolivets okränkbarhet,

- Återkommande årliga evenemang, ex. Demokratidagen med lämpligt demokratitema, berör frågor om dialog och delaktighet för unga
- Element som kritiskt tänkande och källkritik ska stärka elevernas förmåga att hantera information från våldsbejakande grupper
- Socialkontorets stöd- och behandlingsenhet Solängen, ger stöd till barn, ungdomar och deras familjer när de behöver hjälp att lösa olika svårigheter och kriser
- Bryggan, en psykiatrisk mottagning, drivs genom samarbete mellan Upplands-Bro kommun samt vårdcentralerna i Bro och Kungsängen. Bryggan erbjuder förebyggande stöd för en bättre psykisk hälsa till barnfamiljer, barn och unga
- Utvecklad samverkan med samarbetspartners som listats tidigare i avsnittet *Extern samverkan*

Det är viktigt att lyfta frågor som rör antivåldsbeteende i det förebyggande arbetet, sprida kunskap på alla nivåer samt att involvera föräldrar och göra dem uppmärksamma på extremismens faror i barn och ungas liv.

9.2 Specifika förebyggande insatser

Dessa insatser riktas mot specifika områden, frågor och problem eller unga i olika riskgrupper. Specifika förebyggande aktiviteter kan vara:

- Föreläsningar och workshops för barn, unga och identifierade nyckelaktörer i frågor som rör våldsbejakande extremism
- Specialutbildning av nyckelpersoner på berörda kontor och skola i exempelvis dialogverktyg, radikaliserings och konflikthantering
- Att medarbetare med spetskompetens på området kan fungera som ett stöd till kollegor
- Utveckla verktyg om hur signaler kan uppfattas och hanteras för att tidigt kunna agera för att förebygga våldsbejakande extremism
- Stödja företrädare inom civilsamhället, idrotts- och kulturföreningar med flera, att fördjupa värdegrundsarbetet
- Fördjupad analys om hur vi fångar upp olika grupper som riskerar att radikaliserar så inte insatser riktas endast till de utåtagerande

Ett gediget utbildningsmaterial som rör våldsbejakande extremism är Samtalskompassen. Materialet riktar sig till yrkesgrupper som möter personer i riskzonen för radikaliserings som exempelvis unga i deras vardag.

Målgruppen för Samtalskompassen är socialsekreterare, lärare, fritidsledare, närpolis, kuratorer, fältassistenter, skolsköterskor,

ungdomsledare med flera. Materialet finns på webben och kan laddas ned i sin helhet, inklusive ljud- och bildfiler som innehåller intervjuer med avhoppare samt personer som är verksamma inom det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.

9.3 Individinriktade insatser

Individinriktade förebyggande insatser riktas mot den enskilda individen med ett uppvisat riskbeteende. Insatsen kan handla om att utreda, anpassa erbjudanden och åtgärder:

- Utredningar och stöd för personer under 18 år hanteras av barn och ungdom på Socialkontoret, medan oro som rör vuxna hanteras av vuxenheten på Socialkontoret. Dessa enheter ska ha specialutbildad personal som ska vägleda och anpassa insatser för individen
- Kommunens egen personal kan få stöd i analysen om särskilda insatser på individnivå i samråd med kommunens konsultationsforum. Forumet har en rådgivande funktion och utgör ett stöd till kommunens personal (se avsnitt om *Organisation och ansvar*)
- Kontakter ska etableras med trossamfund, organisationer som stöttar avhoppare och/ eller nätverk.²⁰ Samverkan med dessa kan underlätta utformning av stöd till individen.²¹
- Orossamtal från anhöriga ska hanteras av trygghetssamordnaren dagtid och av tjänsteman i beredskap (TiB) all övrig tid.
- Frågor som rör misstanke om utbildning för terrorism, planerad eller påbörjad krigsresa eller finansiering av krigsresor, hanteras genom kontakt med Säkerhetspolisen (SÄPO). Kontakten med SÄPO sker genom säkerhetschefen vid Upplands-Bro kommun.

---

²⁰ En lista på tänkbara samverkansaktörer, utöver listan i avsnittet *Extern samverkan*, presenteras i bilaga 3.

²¹ Sannolikt är detta en rimlig väg att gå i de flesta fall för individer med riskbeteende, då det generellt är svårt för utomstående att övertyga en person som är på väg att radikaliserar. Ett viktigt bidrag är att ge motberättelser till våldsbejakande extremism.

10 Litteratur

Benotman, Noman & Malik, Nikita (2016) *The Children of Islamic State*. Quilliam Foundation (<http://www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/the-children-of-islamic-state.pdf>).

Brottsförebyggande rådet & Säkerhetspolisen (2009). *Våldsam politisk extremism – Antidemokratiska grupperingar på yttersta höger och vänsterkanten*. Rapport 2009:15. Västerås: Edita Norstedts.

Brottsförebyggande rådet (2013) *Hatbrott 2014*. Brottsförebyggande rådet, Rapport 2013:16.

Expo Research (2013) *Intolerans 12* (http://research.expo.se/intolerans-12_102.html).

Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Regeringens skrivelse 2011/12:44.

Herz, Marcus (2016) *Socialt arbete, pedagogik och arbetet mot så kallad våldsbejakande extremism: en översyn*. Segerstedtinstitutet, rapport nummer 1, Göteborgs universitet.

Lööv, H. (1998). *Nazismen i Sverige 1980-1997*. Stockholm: Ordfront.

Lööv, H. (1998). *Nazismen i Sverige 2000-2014*. Stockholm: Ordfront.

Ranstorp, Magnus & Hyllengren, Peder (2013) *Förebyggande av våldsbejakande extremism i tredjeland: Åtgärder för att förhindra att personer ansluter sig till väpnade extremistgrupper i konfliktzoner*. Försvarshögskolan, Stockholm.

Sandelin, M. (2007) *Extremister: En berättelse om politiska våldsverkare i Sverige*. Stockholm: Bokförlaget DN.

Statens Medieråd. (2013) *Våldsbejakande och antidemokratiska budskap på internet* (länk www.statensmedierad.se/Publikationer)

Säkerhetspolisen. (2010) *Våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige*. (länk <http://www.sakerhetspolisen.se/publikationer>)

Våldsbejakande extremism i Sverige: Nuläge och tendenser. Regeringen, Ds 2014:4.

Bilaga 1. Lagstiftning

Nedan följer en genomgång av den lagstiftning om rör kommunens skyldigheter på området våldsbejakande extremism samt övrig lagstiftning som specifikt rör terroristbrott.²²

Kommunallagen (1991:900)

Den allmänna kompetensen regleras i Kommunallagen:

- Kommuner och landsting får själva ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar och som inte skall handhas enbart av staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan

Ett kommunalt beslut måste vara knutet till kommunens område eller dess invånare för att det ska anses lagligt.

Socialtjänstlagen (2001:453)

Socialtjänstens mål är att på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet för dem som visats i kommunen.

Med hänsyn till människans ansvar för sin och andras sociala situation ska socialtjänsten inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Socialtjänstlagen är en målinriktad ramlag som inte är detaljstyrd.

Alla beslut enligt socialtjänstlagen ska ske efter ansökan och efter en individuell bedömning av sökandes behov. Socialkontoret har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver utan inskränkning av andra huvudmäns ansvar. Socialkontoret ska bedriva uppsökande verksamhet och hantera orosanmälan.

Anhörigstöd i socialtjänstens mening innebär stöd för att underlätta för de personer som vårdar närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller har ett funktionshinder. Bestämmelsen om anhörigstöd gäller inte anhöriga till våldsbejakande extremister.

Särskilda bestämmelser gäller för vissa grupper, exempelvis brottsoffer, de som utsatts och dennes närstående ska få hjälp och stöd. Inget liknande stöd finns för dem som begått själva brottet om inte personen av andra skäl behöver socialtjänstens stöd.

---

²² Avsnittet bygger på uppgifter presenterade av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), dels vid seminarium *Våldsbejakande extremism – vad betyder det för kommunerna?* den 18 mars 2016 och dels i översikten *Juridiska förutsättningar för kommunens uppdrag vad gäller våldsbejakande politisk extremism* (författare Ann Sofi Agnevik, 2016-06-28).

Lagen om vård av unga (1990:52)

Omhändertagande på grund av riskbeteende kan ske enligt lagen om vård av unga (LVU). Riskbeteendet ska ha förevarit i Sverige och brottslig verksamhet kan innebära att LVU är tillämplig.

Socialt nedbrytande beteende kan vara att den unge begått ett eller ett par allvarliga brott utan att det kan betraktas som brottslig verksamhet. Ett annat exempel kan vara att den unge annat än tillfälligtvis vistas i missbruksmiljöer.

Det ska finnas en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling kan skadas och att den vård som behövs för att förebygga eller reparera skadan inte kan ges frivilligt. Med hälsa åsyftas både fysisk och psykisk hälsa. Det är vårdbehovet som är det centrala och inte brottet i sig. LVU är en vårdlag.

Offentlighets- och sekretesslagen (1990:52)

Aktörer och verksamheter som medverkar i handlingsplanens insatser behöver vara insatta dels i den sekretesslagstiftning som gäller för den egna verksamheten och dels sekretesslagstiftning som råder mellan de parter som deltar i arbetet.

Socialtjänsten har en mycket stark sekretess och sekretess är huvudregel.

Uppgifter kan lämnas till Polismyndigheten om den rör en person under 21 år om man befarar brottslig verksamhet och man härigenom kan förhindra denna och det inte annars är olämpligt.

Uppgift kan lämnas till åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller någon annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet endast om misstanken angår:

- *brott* för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år,
- *försök till brott* för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelser i två år eller
- *försök till brott* för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, om gärningen innefattat försök till överföring av sådan allmänfarlig som avses i 1 kap. 3 smittskyddslagen (2004:168) (10 kap. 23 § OSL).

Uppgift kan lämnas till Polismyndighet vid omedelbart polisiärt ingripande av någon under 18 år vid förhållanden som innebär överhängande och allvarlig risk för den unges hälsa eller utveckling, eller om den unge påträffas när han eller hon begår brott.

Skolan har en mildare sekretess och här är offentlighet av uppgifter huvudregel. Hälso- och sjukvården kan lämna uppgifter till socialtjänsten och vice versa om det behövs för att ge den enskilde:

- nödvändig vård, behandling eller annat stöd och

- om personen ännu inte fyllt 18 år, fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel, eller
- vårdas med stöd av lagen om psykisk tvångsvård (1991:1128) eller lagen om rättspsykiatrisk vård (1991:1129)

Detta gäller även uppgift om en gravid person eller närstående till denne, om uppgiften behövs för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet (25 kap. 12 § OSL).

Skollagen (2010:800)

Enligt skollagen ska skolan arbeta med värdegrunden. Vuxna i förskola och skola är förebilder vars förhållningssätt påverkar barn och elevers förståelse samt respekt för demokrati och mänskliga rättigheter.

Värdegrunden som ska förmedlas i skolan och som relaterar till att värna demokratin mot våldsbejakande extremism är följande:

- människolivets okränkbarhet
- individens frihet och integritet
- alla människors lika värde
- jämställdhet mellan könen
- solidaritet mellan människor

Förskolors och skolors arbete med demokrati och mänskliga rättigheter är centralt i det breda värdegrundsarbetet. Arbetet ska ske ständigt och i all verksamhet.

Förskolans och skolans arbete med demokrati och mänskliga rättigheter ska synas i hur lärandet organiseras och genomförs samt att man inom skolan ska lära genom ett demokratiskt arbetssätt.

Övrig lagstiftning

Flera lagar styr hur rättsväsendet ser på terroristbrott i Sverige. Centrala bestämmelser i svensk rätt om terroristbrott och brott med anknytning till terrorism finns i terroristbrottslagen, rekryteringslagen och finansieringslagen. Nedan beskrivs några av dessa som avser olika aspekter av brottslighet relaterat till terrorism:

- *Finansieringslagen* (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall. Lagen kom till 2002 efter att FN antagit en konvention om att bekämpa finansiering av terrorism 1999.

Lagen innebär att den som samlar in, tillhandahåller eller tar emot pengar för terroristbrott kan dömas till fängelse i högst två år. Vid grovt brott är straffet fängelse i max sex år.

- *Lag om straff för terroristbrott* (2003:148) infördes efter att EU fattat ett rambeslut om bekämpande av terrorism 2002. Lagen innebär att omkring 20 andra brott i brottsbalken som till exempel mord, dråp, misshandel, sabotage, allmänfarlig ödeläggelse under vissa omständigheter kan vara terroristbrott.

Straffet är fängelse på viss tid, som lägst fyra år och högst arton år eller på livstid. Är brottet mindre grovt är straffet fängelse om lägst två år och högst sex år.

- *Rekryteringslagen* (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet. Lagen infördes 2010 efter ett en Europarådskonvention från 2005 och ett rambeslut från EU 2008.

Den som offentligt uppmanar till terroristbrott kan dömas till fängelse i högst två år. Det gäller också den som ger instruktioner eller söker förmå andra att begå terroristbrott. Vid grovt brott är maxstraffet sex års fängelse.

- *Lagstiftning om terrorresor* (prop. 2015/16:78)²³ innebär att det införs ett särskilt straffansvar för den som genomgår utbildning avseende terrorism, att resa eller påbörja en resa till ett annat land än det land där man är medborgare, om avsikten är att begå, förbereda eller att ge eller ta emot utbildning avseende bland annat terroristbrott. Straffet är fängelse upp till högst två år.

Att finansiera en så kallad terrorismresa ska kunna ge fängelse i upp till två år. Att finansiera en person eller en sammanslutning av personer som begår terroristbrott ska – oavsett syftet till finansieringen – ska kunna ge fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

---

²³ Regeringens proposition 2015/16:78 *Ett särskilt straffansvar för resor i terrorismsyfte*.

Bilaga 2. Deltagare i brottsförebyggande arbete

Deltagare i Brottsförebyggande rådet (2016-04-28)

- Ordförande för Kommunstyrelsen
- Kommundirektör
- Socialchef
- Samhällsbyggnadschef
- Utbildningschef
- Kultur- och fritidschef
- Säkerhetschef
- Representanter för Lokalpolisen
- VD för Upplands-Brohus AB
- Områdeschef för Graflunds
- Divisionschef för Brandkåren Attunda
- Representant från Företagarnas lokalförening i Upplands-Bro

Deltagare i Förebyggande rådet (2016-04-28)

- Chef kultur- och fritid
- Enhetschef Barn- och ungdomsenheten
- Enhetschef Stöd- och behandling
- Rektor Broskolan
- Rektor Broskolan
- Rektor Upplands-Brogymnasiet, Utbildningskontoret
- Rektor, Hagnässkolan
- Representant från Brandkåren Attunda
- Representant från Ekhammarskolan
- Representant från Samhällsbyggnadskontoret
- Representanter för Lokalpolisen
- Säkerhetschef
- Verksamhetschef grundskola

Bilaga 3. Övriga kontakter

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)

Ideella organisationer, stiftelser och kommuner kan söka bidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Projekten ska röra initiativ som syftar till att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Projektmedel kan sökas för att förebygga antidemokratiska beteenden, förhindra radikaliserings eller för att stödja individer som vill lämna våldsbejakande extremistmiljöer.

Avhopparverksamheter

Center för information om destruktiva subkulturer, CIDES, på Fryshuset samlar information som rör unga i riskzonen för att hamna i destruktiva rörelser och om människor som redan hamnat där, så kallade avhopparverksamheter.

På CIDES webbplats presenteras verksamheter som möter personer som vill lämna en destruktiv grupp eller rörelse. Kontakt med dessa kan ge stöd i arbetet med att utveckla konkreta insatser på individnivå:

- *Avhopparjouren*, Polisen i Stockholms län
- *Hjälpkällan*, avhopp från slutna, religiösa rörelser
- *Kurdiska Federationen Paraply*
- Föreningen *African Roots* i Eskilstuna
- *Konsultationsteam för avhoppare* i Malmö, Polisen
- *Sy.realize* ger stöd till anhöriga, familjer och vänner, för personer som överväger att åka och strida i framförallt Syrien och norra Irak
- *Samhällspunkten* är en förening i Göteborg för unga med frågor och funderingar om exempelvis IS/ Daesh
- *Exit* arbetar med avhoppare från nationella rörelser
- *Brottsförebyggande centrum i Värmland*

Nationell stödtelefon hos Röda Korset

En nationell stödtelefon för arbetet mot våldsbejakande extremism har införts under 2016 som bemannas av Röda Korset. Telefonnummer är 020-100 200. Stödtelefonen riktar sig till familjemedlemmar och närstående som känner oro för att en person ska ansluta sig till våldsbejakande extremistiska rörelser i Sverige och/eller utomlands.

Camilla Stark

Datum

Vår beteckning

Er beteckning

KS 20/0649

Utvecklingsstaben

Trygghetsutskottet

camilla.stark@upplands-bro.se

Revidering av handlingsplan våld i nära relation

Förslag till beslut

Trygghetsutskottet ger Kommundirektören i uppdrag att ta fram förslag på reviderad handlingsplan för våld i nära relation med aktiviteter för en tydlig utveckling av insatser som leder till att förebygga våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Sammanfattning

I den befintliga handlingsplanen ”Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation” med syfte att förebygga och minska våld i nära relation, samt i beslut kopplande till denna plan, föreslogs revidering av handlingsplanen på Socialkontoret.

Ge Socialkontoret i uppdrag att ta fram en handlingsplan med aktiviteter för en tydlig utveckling av insatser som leder till att förebygga våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Handlingsplanens aktiviteter ska vara tidsatta och följas upp regelbundet.

Socialnämnden valde att även att tillstryka att handlingsplanen även ska riktas mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Det preventiva och övergripande ansvaret för frågan våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck återfinns nu i Kommunstyrelsen och uppdraget att revidera handlingsplanen bör fortgå med bas i Kommunledningskontoret.

Beslutsunderlag

- Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse den 28 september 2020
- Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation.
Handlingsplan för Upplands-Bro kommun.
- Protokollsutdrag från Socialnämndens sammanträde den 21 februari 2019 – Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relation SN 18/0162
- Protokollsutdrag från Kommunstyrelsens sammanträde den 10 april 2019
Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer KS 19/0178

Ärendet

Handlingsplanen ”Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation” antogs 2019 som handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relation. Sedan dess har det preventiva och övergripande uppdraget kring våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck flyttats till Kommunstyrelsen och arbetet samordnas på Kommunledningskontoret.

I handlingsplanen beskrivs att man ska utveckla arbetet genom mål som på kort och lång sikt kan följas upp, och integreras i varje nämnds verksamheter.

Ur planen:

Målet är att skapa en handlingsplan för att utveckla arbetet inför 2019 med mål såväl lång och kort sikt som kan följas upp. Det är viktigt att dessa integreras i ordinarie styrsystem och att varje nämnd ser vad den egna verksamheten kan bidra med.

Socialnämnden har tidigare tagit beslut om att förtydliga handlingsplanen genom att utveckla insatser och formulera tidsatta aktiviteter som följs upp regelbundet:

Socialnämnden, Sammanträdesdatum: 2019-02-21:

*§ 26 Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer
Dnr SN 18/0162*

Ge Socialkontoret i uppdrag att ta fram en handlingsplan med aktiviteter för en tydlig utveckling av insatser som leder till att förebygga våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Handlingsplanens aktiviteter ska vara tidsatta och följas upp regelbundet.

Socialnämnden godkände handlingsplanen men de valde att även att tillstryka att handlingsplanen även ska riktas mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Socialkontoret har ej utvecklat denna handlingsplan enligt ovan. Det preventiva ansvaret för frågan våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck återfinns nu inom Kommunstyrelsens område och uppdraget att revidera handlingsplanen bör fortgå med bas i Kommunledningskontoret.

Kommunstyrelsen beslutade vid sammanträde 2019-04-10 enligt nedan:

*§ 50 Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer
Dnr KS 19/0178*

Beslut

1. Kommunstyrelsen ger kommundirektören i uppdrag att under kommunledningskontoret samordna det fortsatta arbetet med den befintliga handlingsplanen som ett underlag till fortsatt arbete.

Mot bakgrund av detta bör handlingsplanen ses över och revideras.

Barnperspektiv

Barn påverkas starkt av våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck, både våld riktat mot barnet självt och våld riktat mot andra i familjen/i barnets närhet. I revideringen av handlingsplanen kommer barnperspektivet att beaktas inom alla områden, mot bakgrund av att alla barn har rätt att växa upp i frånvaro av våld.

Ida Texell

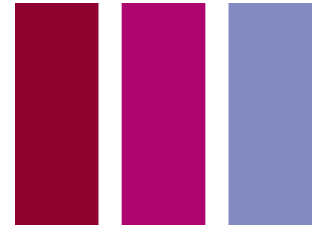
Kommundirektör

Camilla Stark

Tf enhetschef Trygghets- och
preventionsenheten

Bilagor

1. Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation.
Handlingsplan för Upplands-Bro kommun.
2. Protokollsutdrag från Socialnämndens sammanträde den 21 februari 2019 – Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relation *SN 18/0162*
3. Protokollsutdrag från Kommunstyrelsens sammanträde den 10 april 2019 - Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer *KS 19/0178*

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Handlingsplan för Upplands-Bro kommun
2018-11-12

karin.hagglund@upplands-bro.se

Upplands-Bro i hjärtat av Mälardalen är en av Storstockholms naturskönaste kommuner med 13 mil stränder och en skärgård med 50 öar. Här möts en mångtusenårig historia med en spännande framtidsutveckling. Här kan du kombinera tryggt boende med en aktiv fritid. Allt finns på armlängds avstånd.

Rapport

Text: Karin Hägglund, Upplands-Bro kommun

www.upplands-bro.se
kommun@upplands-bro.se
08 581 690 00

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

1	Inledning	5
1.1	Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer	7
2	Bilaga: Kartläggning av arbete för att förebygga och minska våld i nära relation.....	9
2.1	Våld i nära relationer - hur vanligt är det?	9
2.1.1	Utsatta grupper	9
2.2	Ett paradigmskifte har skett	10
2.3	Två viktiga begrepp att definiera	10
2.3.1	Våld	10
2.3.2	Nära relationer	11
2.4	Våld och hälsa.....	11
2.5	Men det handlar inte bara om utsatta kvinnor.....	11
2.5.1	Barn	11
2.5.2	Hedersrelaterat våld.....	12
3	Vad har vi att förhålla oss till?	14
3.1	Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet.....	14
3.2	Mål för jämställdhet.....	14
3.3	Riktlinjer för våld i nära relation för Upplands-Bro	15
4	Samverkan och en del av ett kommunövergripande folkhälsoarbete....	16
4.1	Att förebygga våld som en del av ett folkhälsoarbete.....	16
4.2	Vad görs idag?	16
4.2.1	Kommunledningskontoret	17
4.2.2	Socialkontoret.....	17
4.2.3	Utbildningskontoret	18
4.2.4	Kultur - fritidskontoret.....	18
4.3	Best practice.....	19
4.4	Vi behöver jobba på olika nivåer för att bli framgångsrika	20
4.4.1	Befintliga strukturer.....	21
4.4.2	Operativ nivå	21
4.4.3	Att våga se och våga fråga är avgörande	21
4.4.4	Kompetensutveckling	21
5	Utveckling av arbetet	22
6	Vill du lära mer om kvinnofridsarbete och våld i nära relationer?.....	23
6.1	Hemsidor.....	23
7	Bilaga 1 Vad görs idag för att förebygga och minska våld i nära relationer?.....	25
	Socialkontoret - fyra arbetsområden	25
	Utbildningskontoret – fyra arbetsområden	27
	Kultur -och fritidskontoret – två arbetsområden.....	28

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

1 Inledning

Våld i nära relationer är ett allvarligt folkhälso- och samhällsproblem. Att leva i frihet från våld är en mänsklig rättighet. Levnadsvillkor och livskvalitet påverkas allvarligt för de som är våldsutsatta. Det är fler kvinnor än män som utsätts för våld i nära relationer.

Våld mot kvinnor definieras i Istanbulkonventionen¹ som:

" ... ett brott mot de mänskliga rättigheterna och en form av diskriminering av kvinnor och avser varje fall av könsrelaterat våld som leder till, eller troligen kommer att leda till, fysisk, sexuell, psykisk eller ekonomisk skada eller fysiskt, sexuellt, psykiskt eller ekonomiskt lidande för kvinnor, inbegripet hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, oavsett om det sker i ett offentligt eller privat sammanhang." (artikel 3.a.)

Det är viktigt att sätta ljus på att våld i nära relationer är en situation som oftast föregåtts av en "normaliseringsprocess" där en successiv förskjutning av gränser för vad som är acceptabelt inom relationen har skett. Våld kan också ske i en hederskultur och skiljer ut sig genom att våldet då är kollektivt sanktionerat av människor i omgivningen.

Föreslagen handlingsplan baseras på en kartläggning av arbetet för att förebygga och minska våld i nära relation Upplands-Bro. Kartläggningen genomfördes under våren 2018. Utgångspunkten var att först se över hur verksamheterna inom Upplands-Bro kommun arbetar idag för att sedan kunna se vilka strategiska steg som behöver tas framöver. Det är av vikt att arbetet går i linje med det kommunövergripande arbetet för hållbar utveckling. Samverkan med andra aktörer såsom till exempel polis, kvinnojouren Anna, primärvården och bostadsbolagen är avgörande för att lyckas med arbetet att förebygga och minska våld i nära relationer. Kartläggningen bifogas som bilaga och syftar till att ge en bakgrund och ett sammanhang för arbetsområdet *att förebygga och minska våld i nära relationer* i Upplands-Bro kommun, samt visa på arbetet som görs inom den kommunala verksamheten.

Ett kommunövergripande arbete för att förebygga och minska våld i nära relationer i Upplands-Bro har inletts under våren 2018 då en strateg har anställts på halvtid för att samordna arbetet. Tjänsten är placerad inom socialkontoret på avdelningen för kvalitet- och verksamhetsstöd. Tjänsten

---

¹Istanbulkonventionen kallas Europarådets konvention förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet då konventionen undertecknades i Istanbul maj 2011. Den trädde i kraft i Sverige november 2014.

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

finansieras av kommunen och det finns externa medel sökta från Socialstyrelsen för att genomföra vissa insatser inom området.

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

1.1 Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer

Målet är att skapa en handlingsplan för att utveckla arbetet inför 2019 med mål såväl lång och kort sikt som kan följas upp. Det är viktigt att dessa integreras i ordinarie styrsystem och att varje nämnd ser vad den egna verksamheten kan bidra med. Arbetet samordnas av relationsvårdsstrategen.

Övergripande syfte är att förebygga och minska våld i nära relation genom att utveckla det strategiska arbetet, samverkan och fördjupa den kollektiva kunskapen inom området.

Innehåll:

Organisation

- Integrera arbete för att förebygga och minska våld i nära relationer med övrigt strategiskt förebyggande arbete i kommun för att arbeta mer effektivt utifrån risk- och skyddsfaktorer. Under det Förebyggande rådet kommer olika operativa samverkansgrupper skapas, varav en grupp bör ha fokus på att förebygga och minska våld i nära relationer. I grupp bör socialtjänsten, elevhälsa, gymnasier, fritid, polis och Kvinnojouren Anna ingår. Gruppen bör samordnas av strategen för våld i nära relation och syfta till att skapa ett effektivt operativt arbete med samsyn.

Ökad kunskap

- Skapa ett nätverk i kommunen som träffas två gånger per år för att sprida kunskap genom föreläsningar och presentationer av olika verksamheter. Nätverket ska utgöra en arena för samverkan och erfarenhetsutbyte. Inbjudna kommer att vara kommunala verksamheter såväl som andra berörda aktörer i kommunen.
- Kunskapsseminarium och workshops för politiker och kommunledningen med syfte att öka kunskap om effektivt arbete för att förebygga och minska våld i nära relationer.
- Ta fram en plan för att fler berörda inom kommunens olika kontor ska genomföra webbutbildningen från Nationellt Centrum för Kvinnofrid.
- Utveckla hemsidan med enkel och lättillgänglig information. Det finns idag ett system, Infogeneratoren, som är framtagen av Länsstyrelserna för att ge lättillgänglig och korrekt information på olika språk.
- Ta fram, ett för kommunen gemensamt, informationsmaterial att sprida inom kommunens verksamheter, till exempel affischer och flyers.

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

Information ska finnas om var man kan vända sig inom kommunen, om Kvinnojouren Anna, Origo, BRIS och eventuellt fler aktuella aktörer. Under workshopen lyftes flera möjligheter till att sprida information fram som till exempel att skolbibliotek och bibliotek kan ha tema om våld via bokutställningar.

Samverkan

- Utveckla dialogforum med lokalinvånare och samverkan med det lokala föreningslivet med syfte att förebygga och minska våld i nära relationer. Vidare syfte är att stärka sammanhållningen bland kommuninvånare samt förståelsen för det lokala arbetet bland kommunanställda och förtroendevalda.
- Fördjupat samarbete med Origo utifrån hedersrelaterat våld via Integrationsenheten i Upplands-Bro kommun.

Utveckling av arbetssätt

- Kommunövergripande checklista för hur Upplands-Bro kommun arbetar för att uppmärksamma och synliggöra våld i nära relationer och rutiner för orosanmälningar samt hur samverkan med föräldrar och förskola och skola ska ske efter anmälan.
- Se över möjligheterna att arbeta med metoden *Huskurage* som drivs av en ideell förening med mål att förebygga och förhindra våld i nära relation genom att ge grannar verktyg att agera. Huskurage är en policy som uppmanar grannar att visa omtanke och omsorg vid oro för att någon far illa.

2 Bilaga: Kartläggning av arbete för att förebygga och minska våld i nära relation

2.1 Våld i nära relationer - hur vanligt är det?

Våld förekommer i alla åldrar och i samtliga samhällsgrupper. Det är drygt 25 procent av Sveriges kvinnor som utsatts för våld i nära relation och cirka 17 procent av männen. Det är lika vanligt förekommande i homosexuella som heterosexuella relationer². Det finns kvinnor som slår män men i majoriteten av fallen är det män som slår kvinnor. Det sambandet stärks ju grövre våld som används. Kvinnor har även en högre utsatthet för dödligt våld i en nära relation.

2.1.1 Utsatta grupper

Det finns faktorer som kan bidra till ökad utsatthet och sårbarhet för våld, direkt eller indirekt.

- Barn som är utsatta eller bevittnar våld
- Kvinnor och barn som lever i en hederskultur
- Personer med psykiska och fysiska funktionsnedsättningar utifrån beroendeställning
- Missbrukande kvinnor
- HBTQ-personer
- Äldre

I sammanhanget bör nämnas att personer som är 65 år och uppåt är en växande grupp och även i denna grupp förekommer våld. Det finns även en särskild utsatthet i gruppen på grund av sjukdom som påverkar personligheten och kan utlösa våldstendenser hos de äldre som påverkar deras anhöriga och även brukare emellan. I en rapport från Länsstyrelsen lyfts att detta inte alltid ses som våld i nära relation och därför inte registreras eller anmäls. Äldre som behöver mycket vård från till exempel anhöriga, löper också större risk att bli utsatta för våld då de befinner sig i beroendeställning och de anhöriga befinner sig i en pressad situation.

En intressant aspekt på utsatthet för våld som lyftes på nationella kvinnofridskonferensen i maj 2018 var att vara mamma. Att just sårbarheten – rädslan att förlora sina barn – kan leda till att kvinnor stannar i en våldsrelation. Viktigt att notera är att de allra flesta våldsutsatta kvinnor är mammor och ta detta i beaktande vid stöd och hjälp.

---

² SOU 2014:49 *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga*.

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

2.2 Ett paradigmskifte har skett

Den senaste tioårsperioden har arbetet för kvinnofrid och mot våld i nära relationer genomgått ett paradigmskifte. Idag tar samhällets olika aktörer allt större ansvar för att ge stöd och hjälp till våldsutsatta vuxna och till barn som har bevittnat eller själva utsatts för våld. Tidigare har arbetet främst drivits av ideella krafter. Kommunens ansvar för att ge stöd och hjälp tydliggjordes 2007 genom en skärpning av socialtjänstlagen (SoL) samt 2014 gjordes ett förtydligande av då Socialstyrelsens *Föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer* infördes.

Sedan några år tillbaka har det skett en förskjutning till att prata om våldet i könsneutrala termer. Den pendeln är dock på väg tillbaka och vid Nationella Kvinnofridskonferensen³ i maj 2018 pratade flera av Sveriges experter och politiker inom området om vikten att våga prata om våldet ur ett genus- och strukturellt perspektiv, just för att tydliggöra att kvinnor är mer utsatta än män. I och med det bör vi använda begreppet *kvinnofrid* - mäns våld mot kvinnor - såväl som begreppet *våld i nära relationer* – för att inkludera andra grupper som drabbas av våld.

2.3 Två viktiga begrepp att definiera

2.3.1 Våld

Våld är en handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker och får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något som den vill.⁴

Olika former av våld

- Fysiskt våld kan bestå av alltifrån hårda grepp, knuffar och örfilar till knytnävsslag, sparkar och användande av vapen.
- Det psykiska våldet kan handla exempelvis om hot, tvång, trakasserier, glåpord, förlöjliganden, kontroll, och social isolering.
- Sexuellt våld kan innebära att tvinga någon till sexuella handlingar, tvinga någon att titta på pornografi, sexuella trakasserier, sexuellt kränkande språk och våldtäkt. Det kan också handla om könsstympning och tvångsgifte.
- Materiellt och ekonomiskt våld kan bestå av att ha sönder ägodelar som betyder mycket för den andre, stöld, att vägra den utsatta insyn i ekonomin och ekonomisk kontroll.
- Våld i form av försummelse riktas ofta mot personer med nedsatt funktionsförmåga som har svårt att i vissa avseenden klara sig själva. Det kan exempelvis handla om att inte ge den utsatta sin medicin eller mat, att inte hjälpa personen till sin rullstol från sängen och att inte ge hjälp med personlig hygien och annat.

³ Nationell Kvinnofridskonferens 29 - 30 maj, 2018. Anordnad av Nationell myndighetssamverkan för kvinnofrid

⁴ Definition av Per Isdal, grundare av Alternativ till våld.

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

Ibland utövas inte våldet aktivt så ofta, det räcker att det finns där latent och att den utsatta vet att det kan upprepas, för att skapa en otrygg situation och begränsa och kontrollera den utsatta i dennes vardag.

2.3.2 Nära relationer

Begreppet närstående är könsneutralt och syftar på varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till. Det kan handla om såväl makar, partners, sambor, pojk- eller flickvänner, som föräldrar, syskon, barn eller andra släktingar. Det kan även gälla andra personer som den våldsutsatta har eller har haft en nära och förtroendefulla relation till.

Bedömningen om vem som kan betraktas som närstående ska göras utifrån familje- och levnadsförhållanden i det enskilda fallet.⁵

2.4 Våld och hälsa

Våld i nära relation har konstaterats vara ett av de allvarligaste problemen mot kvinnors hälsa enligt WHO (Världshälsoorganisationen) 2013. Det sker främst av män som de har eller haft en nära relation med.⁶

Då våld i nära relation och det grövsta våldet är riktat mot kvinnor är det i sammanhanget av vikt att se vilka konsekvenser våldet har för kvinnors hälsa.⁷

- Tecken på posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) är tre till fyra gånger vanligare hos kvinnor som utsatts för allvarligt våld.
- Depression är dubbelt så vanligt kvinnor som utsatts för allvarligt våld.
- Fysisk ohälsa är dubbelt så vanligt kvinnor som utsatts för allvarligt våld, till exempel är hjärtinfarkt två till fyra gånger så vanligt i denna grupp.
- Försäkringskassan handlägger cirka 11 000 fall årligen gällande sjukskrivning, rehabilitering eller aktivitetsersättning relaterat till misshandel, grov kvinnofridskränkning och olaga hot mot kvinnor.⁸

2.5 Men det handlar inte bara om utsatta kvinnor

2.5.1 Barn

Begreppen kvinnofrid och våld i nära relationer används parallellt för att belysa att arbete dock inte enbart handlar om våldsutsatta kvinnor. Det är till exempel av vikt att uppmärksamma att det ofta finns barn som påverkas av våldet, antingen direkt genom att även de är våldsutsatta eller indirekt genom att vara vittne till och att leva i ett sammanhang där våld är en del av vardagen. Det tar

⁵ SOU 2015:55 *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.*

⁶ SOU 2015:55 *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.*

⁷ Nationellt Centrum för Kvinnofrid (2014). *Våld och hälsa. En befolkningsstudie om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa.*

⁸ Brottsförebyggande rådet, bra.se

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

sig i uttryck i olika former av fysisk och psykisk ohälsa, varav ett exempel är svårigheter att koncentrera sig i skolan. Utifrån konventionen om barns rättigheter ska barns bästa vara i fokus och det är centralt att komma ihåg i detta arbete när det finns minderåriga barn med i bilden.

2.5.2 Hedersrelaterat våld

I ett sammanhang som präglas av hederskultur är det kollektivets (familjens eller släktens) intressen överordnade individens. Det bygger på traditioner och normer och det finns ett samband mellan utövande av religion och strävan efter att bevara heder. Däremot finns det inget samband mellan någon specifik religion och våld, förtryck med hänvisning till heder återfinns inom olika etniska och religiösa grupper.⁹ I denna kultur sker det alltid repressalier om en person bryter mot regler eller normer där familjens heder kan vanöras. Det är framförallt normer kring sexualitet och relationer som är i fokus. Kvinnor och män bidrar till att reproducera hederskulturen och ofta är det såväl familj, släkt som grannar som ser till att den sociala kontrollen upprätthålls.

I Sverige är det uppskattningsvis cirka tio procent av unga upp till 25 år som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Det är cirka 100 000 människor, varav de flesta är flickor och kvinnor.¹⁰

Hedersrelaterat våld innefattar bland annat:

- Flickor utsätts för könsstympning, vanligtvis mellan 4 och 14 år.¹¹
- Förbud mot kärleksrelationer innan äktenskap.
- Att inte få välja partner själv.
- Frånskilda kvinnor anses bryta mot familjens och släktens heder och kan därför utsättas för våld och förtryck.
- Särskilt utsatta är HBTQ-personer då tvåsamhet och heterosexualitet är norm.
- Särskilt utsatta är även personer med funktionsnedsättning då de ofta är mycket beroende av sin omgivning. (Denna utsatthet för våld återfinns dock oavsett kontext, till stor del på grund av sin beroendeställning.)¹²

Att tänka på:

- Då hederskultur är rådande är det vanligt att det som rör familjen hålls inom just familjen. Det anses självklart att inte prata med till exempel personal inom förskola, skola och socialtjänst om problem. Det gör det än mer viktigt att personal som möter familjer i olika verksamheter både har kunskap och

⁹ Nationellt Centrum för Kvinnofrid (2010) *Hedersrelaterat våld och förtryck – en kunskaps- och forskningsöversikt*.

¹⁰ SOU 2014:49 *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga*.

¹¹ UNICEF 2016, Female Genital Mutilation/Cutting: A global concern

¹² Origo, www.origostockholm.se (2018)

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

vågar fråga om de uppfattar signaler om att hedersrelaterat våld eventuellt förekommer.

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

3 Vad har vi att förhålla oss till?

3.1 Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet

Denna konvention kallas även *Istanbulkonventionen* då den undertecknades i Istanbul 11 maj 2011. Sverige undertecknade konventionen samma dag och i november 2014 trädde den i kraft i Sverige.

Istanbulkonventionen är det första juridiskt bindande regionala instrumentet om våld mot kvinnor i Europa.

Istanbulkonventionens fördoömer alla former av våld och beskriver våld mot kvinnor *som ett uttryck för historiskt ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män*. Vidare fastslår den att det våld mot kvinnor på strukturell nivå är relaterat till kön och konstaterar att kvinnor och flickor riskerar att utsättas för könsrelaterat våld samt våld i hemmet i större utsträckning än män. Arbetet för att förebygga våld blir då avgörande för att kunna uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män. Istanbulkonventionen skiljer ut sig från andra definitioner av våld (se inledning) då den inkluderar ekonomiskt lidande. I en förklarande rapport beskrivs att ekonomiskt lidande kan ha samband med psykiskt våld, vilket leder till antagandet i rapporten.

”... att förebygga våld mot kvinnor är av avgörande betydelse för att uppnå såväl *formell* som *reell* jämställdhet mellan kvinnor och män.”

Istanbulkonventionen är enkelt och praktiskt skriven och pekar ut att arbetet mot våld i nära relationer bland annat ska bygga på:

- Ett genusmedvetet förhållningssätt
- Samordning av berörda aktörer, även frivilligorganisationer och civilsamhället
- Se över ekonomiska resurser för att kunna bedriva ett adekvat arbete
- Öka medvetenheten genom till exempel kampanjer och program
- Samt att en så kallad hederskultur inte rättfärdigar någon typ av våldshandling.

3.2 Mål för jämställdhet¹³

Nationellt har det utformats jämställdhetspolitiska mål för att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Ett av målen är att

---

¹³ Mål för jämställdhet, <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstallldhet/mal-for-jamstallldhet/>

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det finns även en nationell strategi kopplad till arbetet som lyfter fram fyra viktiga områden:

- Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld.
- Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn.
- Effektivare brottsbekämpning.
- Förbättrad kunskap och metodutveckling

3.3 Riktlinjer för våld i nära relation för Upplands-Bro

Dessa riktlinjer är socialkontorets i Upplands-Bro kommuns utgångspunkt för hur personer som utsätts för våld i nära relationer ska bemötas av kommunens anställda och hur handläggningen ska bedrivas. Riktlinjerna innehåller även en omvärldsanalys, hur kommunens arbete ser ut, en fördjupning kring skyddade personuppgifter och olika grupper såsom barn, äldre och HBTQ-personer. Även hedersrelaterat våld tas upp i dessa riktlinjer samt andra myndigheters ansvar. Riktlinjerna revideras varje år av Socialnämnden. I riktlinjerna står det även att det ska finnas både förebyggande och strukturerad samverkan när det gäller våld i nära relationer i kommunen.

Dessa riktlinjer gäller dock bara socialkontoret och i det framtida strategiska arbetet är det viktigt att sätta samverkan i fokus och se att ansvaret för att minska våld i nära relationer inte enbart är socialkontorets ansvar. Dock är det viktigt att utgå från de riktlinjerna i det strategiska samverkansarbetet. Syftet med riktlinjerna är följande:

- Att säkerställa att de utsatta som söker hjälp får ett professionellt bemötande och det stöd de har behov av oavsett vilken verksamhet de vänder sig till.
- Att främja metod-och kompetensutveckling för personal som i sitt arbete kan komma i kontakt med våldsutsatta personer.
- Att utveckla de verksamheter som möter våldsutsatta samt utveckla samverkan mellan dessa.
- Att riktlinjerna ska ge vägledning och konkret stöd i arbetet med personer utsatta för våld i nära relationer.

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

4 Samverkan och en del av ett kommunövergripande folkhälsoarbete

4.1 Att förebygga våld som en del av ett folkhälsoarbete

Våld i nära relationer är ett folkhälsoproblem och det finns behov av att jobba förebyggande parallellt med arbetet med att stötta våldsutsatta i vardagen och att ha beredskap och kunna agera i akuta situationer.

Att bedriva ett strategiskt förebyggande arbete är att ta en bred ansats. Att se att det handlar om att förebygga stereotypa könsnormer, sexism men likväl att se att insatser behövs inom flera områden, till exempel inom förskola, skola och föreningsliv. Forskning har visat att det är effektivt att arbeta för att förändra normer om genus. Det är ett arbete som bör riktas mot såväl både unga kvinnor som unga män. Viktigt att ta i beaktande är att arbeta normkritiskt inte handlar om att avskaffa normer, utan att identifiera normer som begränsar människor i sina liv, kvinnor såväl som män. Det är dessa normer ett förebyggande arbete siktar på att förändra. Helt enkelt handlar det om att ifrågasätta vad som anses kvinnligt respektive manligt samt arbeta för att förändra de relativt smala ramar som finns idag.¹⁴

Ett strategiskt arbete för att förebygga och minska våld i nära relationer innebär samverkan mellan alla kontor i Upplands-Bro kommun och det är viktigt att understryka att det inte är ett arbete som enbart kan eller ska bedrivas av socialkontoret. Att upptäcka och våga ställa frågor till vuxna och barn kan göras i de verksamheter som möter just vuxna och barn. Det är viktigt att kommunens anställda har kunskap och rutiner för att ställa frågor i olika sammanhang vid misstanke om våld.

4.2 Vad görs idag?

Den workshop som genomfördes i maj 2018 med socialkontoret, utbildningskontoret och kultur- och fritidskontoret visar att det bedrivs arbete för att förebygga och minska våld inom dessa kontor redan idag. Däremot finns det samverkansvinster att göra, samt att intensifiera arbetet för att kunna upptäcka och hjälpa fler som är våldsutsatta, vuxna såväl som barn. Under workshopen arbetade man med två frågeställningar; vad gör vi idag för att förebygga och minska våld i nära relationer samt vilka steg behöver vi ta för att för att utveckla arbetet. Nedan presenteras vad som görs idag inom respektive kontor. Kompletterande underlag från kommunledningskontoret har inhämtats under hösten 2018.

---

¹⁴ SOU 2014:6 *Män och jämställdhet*

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

4.2.1 Kommunledningskontoret

Utvecklingsstaben arbetar idag strategiskt med frågor som rör integration- och inkludering, utveckling av mänskliga rättigheter och demokrati samt våldspreventivt arbete. Integrationsenheten arbetar med att upplysa lokalinvånare om jämställdhet och barnaga. En plan för hållbar utveckling är under utarbetning.

4.2.2 Socialkontoret

Socialkontoret arbetar idag utifrån de riktlinjer som tidigare nämnts. Alla utredare inom socialkontoret utbildas i metoden FREDA. Det är en metod som är framtagen av Socialstyrelsen för att identifiera och beskriva våldsutsatthet. Inom vuxenenheten finns det en socialsekreterare på halvtid som arbetar med fokus på våld i nära relationer. Det finns en samordnare för kvinnofrid för det praktiska arbetet inom socialtjänsten (området är ett av tre som samordnaren ansvarar för). Det är få män som utövar våld som söker hjälp, men om någon söker finns det hjälp att tillgå via öppenvården på Hannevimottagningen. Insatserna bygger på att den som utövar våld ökar förståelsen om sig själv och hittar alternativ till våldshandlingar.

Tillsammans med strategen för våld i nära relationer ansvarar dessa tre funktioner (specialiserad socialsekreterare och kvinnofridssamordnare) för att delta i nätverk inom området. De nätverk som är aktuella är Origo (nätverk för hedersrelaterat förtryck) nätverk för Stockholms nordvästkommuner samt Länsstyrelsens strategiska nätverk.

Arbete som bedrivs inom socialkontoret uppdelat på fyra områden.

- **Utbildning- och kompetensutveckling** som dels handlar om utbildning inom verksamma metoder och vidareutbildning för personal men även att bidra med sin kompetens till andra enheter och kontor.
- **Samverkan internt och externt** som syftar till att skapa ett effektivt och tryggt arbete för de som är utsatta och även skapa ett kommunövergripande strategiskt arbete.
- **Insatser** inom området, som är socialtjänstens ansvar, och innefattar utredning, samtal, bevilja insatser, stöd och skyddat boende. Om det finns barn med i bilden ska alltid deras behov vara i centrum.
- **Expertkunskap** handlar om att det finns personer inom de olika enheterna som kan ”mer” om frågan, det bedrivs arbete utifrån välbeprövade metoder och personal utbildas kontinuerligt.

För en mer utförlig lista av vad de olika delarna innehåller, se bilaga 1.

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

4.2.3 Utbildningskontoret

När det gäller evidens och våldsförebyggande arbete är det skolan som arena där de mest verkningsfulla metoder återfinns.¹⁵ Förskola och skola är en viktig arena utifrån den mängd tid barn tillbringar i de verksamheterna. En viktig uppgift för skolan är att se till att alla barn får delta i all undervisning, även sexualundervisning och idrottsundervisning. Det är viktigt att slå fast att skolan inte är värdeneutral utan har sin bas i mänskliga rättigheter, demokratiska värderingar och att barnperspektivet ska genomsyra all verksamhet. Detta gäller även förskola där det finns stora möjligheter att arbeta förebyggande till exempel med social emotionell träning och normkritiska arbetssätt.

Arbetet som bedrivs utbildningskontoret uppdelat på fyra områden.

- **Samtal** som innefattar att ta sig tid för samtal, genomföra hälsosamtal med elever och motivationssamtal med föräldrar/vårdnadshavare.
- **Utbildning och kompetensutveckling** som inkluderar såväl att personalen går utbildning och föreläsningar som att sprida information om vart man kan vända sig genom anslag i de egna verksamheterna.
- **Samverkan** inom utbildningskontoret och med andra kontor inom kommunen med syfte att stötta barn och föräldrar/vårdnadshavare.
- **Insatser** handlar om metoder, lektionsteman och värdegrundsarbete inom skolan, men också att se och vara uppmärksam på barns beteende och ha rutiner för orosanmälan.

För en mer utförlig lista av vad de olika delarna innehåller, se bilaga 1.

4.2.4 Kultur - fritidskontoret

Inom idrotten samlas många barn och ungdomar och detsamma gäller för olika kulturverksamheter såsom bibliotek och kulturskola. Det skapar en arena för att arbeta förebyggande, framförallt på universell nivå. Verksamheter som syftar till att stärka ungas självkänsla och trygghetskänsla bidrar till ett våldsförebyggande arbete.

Arbetet som bedrivs inom kultur- och fritidskontoret uppdelat på två områden.

- **Viktiga vuxna** som handlar om att skapa förtroendefulla relationer för att kunna vara ett stöd och kunna slussa vidare om det finns behov av mer hjälp.
- **Samverkan** som innebär att rådfråga, göra orosanmälningar och medverka på möten för Elevhälsoteamen.

För en mer utförlig lista av vad de olika delarna innehåller, se bilaga 1.

---

¹⁵ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågor (2014b). *Inget att vänta på. Handbok för våldsförebyggande arbete med barn och unga.*

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

4.3 Best practice

Trots att kommunernas ansvar för stöd till våldsutsatta kvinnor har förtydligats under den senaste tioårsperioden finns det begränsad forskning kring vad stödet innehåller idag och hur det bör utformas. En avhandling¹⁶ lyfter fram gemensam kunskap och syn på sociala problem för ett fungerande arbete inom området. Vidare visar avhandlingen dels att behoven hos våldsutsatta kvinnor är komplexa men också att det finns stora variationer kvinnor emellan. De kategorier av stöd som lyfts fram som viktiga är:

- Boende (skydd, stöd och långsiktighet)
- Ekonomiskt och praktiskt stöd
- Samtalsstöd (som visar sig vara den form av stöd som inte alltid går att erbjuda inom kommuner)

Utifrån Öppna jämförelser har Sveriges kommuner och landsting identifierat fem faktorer som främjar kvalitet inom kvinnofridsområdet inom kommuner¹⁷.

1. Många vägar in

Det handlar om att tidigt nå våldsutsatta och våldsutövare och erbjuda olika och lättillgängliga vägar till stöd, hjälp och skydd. Samt att ha låga trösklar genom att bygga upp kunskap och förtroende för den stöd- och hjälpverksamhet som kommunen erbjuder. Det finns ofta rädslor och föreställningar om vad som kan hända om man ber om hjälp. Det handlar även om att sprida information och göra det förebyggande våldsarbetet tydligt och tillgängligt och att personal både vågar se och ställa frågor.

2. Direkt och adekvat stöd och hjälp

Det handlar om att ha en tydlig process för att kunna agera snabbt. Många våldsutsatta förminskar och förnekar sin utsatthet och därför blir det viktigt att agera snabbt. Säkerheten för den som är utsatt och eventuella barn måste stå i centrum. Det lyfts fram att det krävs specialistkompetens hos en eller flera handläggare inom området och att barnperspektivet ska stå i centrum.

3. Integrera kvinnofridsarbetet i ordinarie strukturer

Det handlar om att bygga upp ett långsiktigt, strategiskt och målinriktat arbete inom ordinarie styr- och ledningssystem. Det är viktigt att arbetet är politiskt prioriterat och att arbetet går från ord till handling, att hitta

¹⁶ Ekström, Veronika (2016) *Det besvärliga våldet. Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Linköpings Universitet. Filosofiska fakulteten. No. 689.

¹⁷ Sveriges kommuner och landsting (2016). *Framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet. En undersökning av utvecklingen av arbetet mot våld i nära relationer i kommuner*.

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

lämpliga indikatorer för att kunna mäta resultat och att sätta tydliga och tidsbestämda mål och delmål.

4. Samverkan med andra samhällsaktörer

Det handlar om att upprätta en strukturerad samverkan inom kommunen och med andra aktörer såsom polis, hälso-och sjukvård och kvinnojourer. I samverkan är det viktigt att tydliggöra roller, ansvar och befogenheter för att arbeta effektivt ihop.

5. Nationellt stöd

Det handlar om att det behövs på ett nationellt plan bedrivs ett aktivt arbete genom att ta fram nationella handlingsplaner och satsningar samt att myndigheter tillhandahåller handböcker, vägledningar och kompetensutveckling inom området. Det innefattar även de projekt som har varit möjliga utifrån nationell finansiering.

4.4 Vi behöver jobba på olika nivåer för att bli framgångsrika

Förebyggande arbete behöver bedrivs på tre olika preventionsnivåer för att det ska bli framgångsrikt. Det handlar om att arbeta på olika sätt på olika arenor för att skapa medvetenhet om våld i nära relationer och kvinnofrid, vart man kan vända sig och ha ett effektivt arbete med de som är utsatta. Nedan beskrivs de tre olika preventionsnivåerna och vad arbete på respektive nivå kan innebära inom detta område.

- **Universell nivå** är riktat mot alla barn, ungdomar och vuxna utifrån att det vi inte kan förutsäga vilka som kommer att bli utsatta. Ett universellt förebyggande arbete är de insatser vi gör *innan* våldet och det hedersrelaterade våldet har skett. Exempel på universella insatser kan vara att biblioteken ställer fram böcker som handlar om utsatthet, våld och att leva i hederskultur eller att unga får tillgång till program som ger verktyg för hälsosamma och jämställda relationer. Ansvaret för det universella arbetet är delat mellan kommunens olika aktörer, interna som externa aktörer.
- **Selektiv nivå:** är akuta insatser när våldet har skett, till exempel att den våldsutsatta och eventuella barn tas om hand i säkra miljöer och akuta skador dokumenteras. Detta är framförallt socialtjänstens ansvar. Selektivt förebyggande arbete riktar sig även till riskgrupper, i detta de som riskerar att utsättas för våld.
- **Indikerad nivå:** är insatser som sker efter det att våld har skett och kan omfatta behandling av såväl våldsutsatta som våldsutövare. För den utsatta innebär det ofta bearbetning av trauma. Det huvudsakliga ansvaret ligger hos socialtjänsten, men ofta är det bra med samverkan med till exempel förskola, skola och äldreomsorgen.

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

4.4.1 Befintliga strukturer

Det finns idag Förebyggande råd som arbetar kommunövergripande för prevention där kommunkontorets funktioner för social hållbarhet, integration samt trygghet och säkerhet och även nyckelfunktioner från andra kontor ingår. Det är ett forum där det strategiska kommunövergripande arbetet för att förebygga och minska våld i nära relationer kan ingå för att underlätta samverkan mellan funktioner och arbetsområden. Att arbeta förebyggande mot våld i nära relationer framgångsrikt innebär att arbeta tvärsektoriellt och då är en effektiv samverkan central. Det går hand i hand med drogförebyggande arbete, brottsprevention, integrationsarbete, föräldrastödsarbete samt social hållbarhet. Vad vi än vill förebygga är ett tvärsektoriellt samverkansarbete centralt för att lyckas.

4.4.2 Operativ nivå

Under det Förebyggande rådet kommer olika operativa samverkansgrupper skapas, varav en grupp bör ha fokus på att förebygga våld i nära relationer. I grupp bör socialtjänsten, elevhälsa, gymnasier, fritid, polis och Kvinnojouren Anna ingår. Gruppen bör samordnas av strategen för våld i nära relation och syfta till att skapa ett effektivt operativt arbete med samsyn.

4.4.3 Att våga se och våga fråga är avgörande

Avgörande för om arbetet för att minska våld i nära relationer ska minska är att veta vart man kan vända sig om en person berättar om upplevelser av våld, antingen i nära relation eller hedersrelaterat våld. Det behöver finnas lättillgänglig information på olika platser, både digitalt och som information på till exempel skärmar eller lappar inom olika verksamheter.

4.4.4 Kompetensutveckling

Det finns idag en webbutbildning om kvinnofrid och våld i nära relationer som tagits fram av Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK), Socialstyrelsen och länsstyrelserna som nu används runt om i landet.

Ett gott exempel är Kristianstad där snart alla cirka 550 kommunanställda inom arbete- och välfärdförvaltningen har gått kursen. Det innefattar behandlingspersonal, handläggare, HR-personal, SFI-anställda och personal på utvecklingsfunktioner. I andra kommuner finns exempel på att man satt ihop grupper inom olika områden som tillsammans går den webbaserade utbildningen.

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

5 Utveckling av arbetet

Under workshopen i maj togs olika förslag på utveckling fram och utifrån det underlaget samt den kunskap som finns om framgångsrikt arbete följer här förslag på vidare arbete i Upplands-Bro kommun.

En central del i arbetet är att det ska bli ”lättare” att se och våga fråga om våld genom att öka kunskapen hos alla som möter vuxna och barn om var man kan hänvisa vidare om det är så att personen man pratar med är utsatt för våld.

En viktig del som lyftes fram på workshopen är att lyfta och våga fråga också när det gäller våra egna arbetskamrater, inom våra egna verksamheter. Till exempel om en kollega har blåmärken och/eller skador. Pratar med denne, visa omsorg, öppna för dialog. *Jag tror du blivit slagen. Du kan berätta om det om det är så.*

6 Vill du lära mer om kvinnofridsarbete och våld i nära relationer?

1. Ekström, Veronika. (2016) *Det besvärliga våldet. Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Linköpings Universitet. Filosofiska fakulteten. No. 689.
2. Europarådets konvention förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen). Istanbul maj 2011.
3. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågor (2014b). *Inget att vänta på. Handbok för våldsförebyggande arbete med barn och unga*.
4. Nationellt Center för Kvinnofrid (2010) *Hedersrelaterat våld och förtryck – en kunskaps-och forskningsöversikt*
5. Nationellt Center för Kvinnofrid (2014). *Våld och hälsa. En befolkningsstudie om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*.
6. SOU 2014:6 *Män och jämställdhet*
7. SOU 2014:49 *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga*.
8. SOU 2015:55 *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*.
9. Sveriges kommuner och landsting. (2016) *Framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet. En undersökning av utvecklingen av arbetet mot våld i nära relationer i kommuner*.
10. UNICEF 2016, Female Genital Mutilation/Cutting: A global concern

6.1 Hemsidor

1. **Brottsförebyggande rådet**, www.bra.se
2. **Nationellt Center för Kvinnofrid**, www.nck.uu.se
3. **Origo** - resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld www.origostockholm.se
4. **Mål för jämställdhet**, <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstallldhet/mal-for-jamstallldhet/>

Utmaning: Att förebygga och minska våld i nära relation

Innehåll

5. **Agenda 2030** och de globala målen, med exempel på mål 5 om jämställdhet mellan könen.
(<http://www.globalamalen.se/internationella-dagen-avskaffandet-av-vald-mot-kvinnor/>)
6. **Kvinnokonventionen** för att belysa området som ett folkhälso- och samhällsproblem. (<http://www.unwomen.se/om-oss/vad-gor-vi/stoppa-vald-mot-kvinnor/>)
7. **Barnkonventionen**, ge exempel på mål 19 om barns rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld eller utnyttjande av föräldrar eller andra vårdnadshavare. (<https://unicef.se/barnkonventionen>)
8. **Helhetsgrepp** - Vi delar analysen om att insatserna för att bekämpa våld i nära relationer måste göras utifrån ett rättsligt, socialt, ekonomiskt och hälsorelaterat perspektiv samt inte minst ur ett jämställdhetsperspektiv.
(<http://www.valdmotnara.se/dusomjobbarmedfragan/omvaldinararelationer.4.4f12e2b41399619c73c648.html>)
9. **Ojämlika levnadsvillkor**. Om hur konsekvenser av ojämlika levnadsvillkor och barnfattigdom ökar barns risk att hamna i våldsamma miljöer- och relationer.
(https://resourcecentre.savethechildren.net/node/14233/pdf/rb_rapport_2018_final.pdf samt <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/publikationer/arsrapporter/signaler/>)

Karin Hägglund

Datum
2018-07-09

7 Bilaga 1 Vad görs idag för att förebygga och minska våld i nära relationer?

Socialkontoret - fyra arbetsområden

Utbildning och kompetensutveckling

- Utbildning för nyanställda
- Utbildning inom metoden FREDA för berörd personal
- Webbutbildning kring våld i nära relation
- Fråga finns i handläggares utredningsmaterial (BAS)
- Medverkan på utbildningar, interna och externa, om våld i nära relation.
- Bidrar till kompetensutveckling genom informationsträffar om anmälan och socialtjänstens arbete för förskolor, skolor och elevhälsa i kommunen
- Information på SFI om våld mot barn

Samverkan internt och externt

- Inrättande av tjänst som strateg för våld i nära relation för kommunövergripande arbete och samverkan
- Samverkan med Kvinnojouren Anna
- Samverkan med Origo, kompetenscentrum mot hedersrelaterat förtyck och våld.
- Samverkan med polis
- Samverkan med BVC
- Samverkan med familjerätt
- Samverkar mellan socialkontorets enheter då det ofta handlar om både barn och vuxna
- Orosanmälningar mellan enheter inom socialkontoret
- Lotsa rätt genom samverkan
- Informerar den utsatte om andra samhällsaktörer

Insatser

- Tar emot anmälningar och ansökningar

- Inleder utredning på alla barn som utsatta för våld eller bevittnat våld hemma
- Erbjuder möte
- Stödsamtal & rådgivning
- Utreder och placerar
- Vid nybesök ställs frågan om våld
- Barnens behov i centrum (BBIC), att fråga om våld även om inte utredningen handlar om det
- Polisanmälan i vissa fall
- Insats familjebehandling, kommunens öppenvård Solängen
- Erbjuder stöd/insatser via vår öppenvård
- Erbjuder anhörigstöd
- Skyddat boende
- Involvera nätverk som stöd för förändring
- Särskilt boende för äldre. Vi är uppmärksamma på hur besökande barn behandlas av boende (många gånger dementa)
- Alltid skydda barn
- Uppmärksammar relationsvåld inom alla målgrupper

Expertkunskap

- Speciell funktion, socialsekreterare med expertis inom våld i nära relation inom Vuxenheten
- Utreder hur våldet påverkar barnet och erbjuder stöd utifrån det på Barn och ungdomsenheten
- Kontinuerlig användning av metoden FREDA som är ett underlag för samtal om det våld som förekommit och bedömningen av behov av hjälp och skydd
- Arbetar med Trappan som är en modell för krissamtal med barn som upplevt våld i sin familj
- Arbeta med familjen och ge stöd att inte använda våld
- Gör upp planering för om förändringen inte håller i sig. Vad gör vi då? Vem gör vad? Hur, när och vad blir konsekvenserna? Alla i familjen, både det privata och professionella nätverket ska veta och aktiveras
- Varje enhet inom myndighet har (ska ha) en representant för enheten som jobbar lite extra i frågan.

Utbildningskontoret – fyra arbetsområden

Samtal

- Samtal i elevhälsan
- Ge utrymme till samtal
- Föräldragrupper och babymassage ger utrymme till nära samtal
- Prata i skolan kring barnkonventionen – öppna för samtal om barns rättigheter
- Samtal med elever om våld och värderingar. Våld är aldrig acceptabelt
- Stöttande samtal
- Enskilda hälsosamtal med elever (ställer direkta frågor om hemsituation, mående och hälsa)
- Motivationsarbete i enskilda samtal, till exempel kring att lämna relation och förändra sitt beteendemönster
- Förskolechef och pedagoger har gemensamma samtal med föräldrar/vårdnadshavare

Utbildning och kompetensutveckling

- Utbildning för personal kring våld i nära relationer och hedersfrågor av psykologer i Resursteamet.
- Handledning för personal
- Anslag i skolans lokaler om BRIS och var man kan vända sig
- Resursteamet genomför föreläsningar om våld i nära relation till skolpersonal

Samverkan

- Samarbete mellan enheter inom Utbildningskontoret, till exempel att skolpersonal uppsöker kurator vid oro
- Elevhälsoteamets möten varje vecka
- Rådfrågor och gör orosanmälningar till socialtjänsten
- Samarbete socialtjänst kring utredningar
- Samarbetar med Solängen och Bryggan
- Samarbetar med Kvinnojouren Anna

Insatser

- Arbetar med metoden ”Stopp min kropp”
- Temaarbete om sexualitet och heder på språkintröduktion
- Medvetandegör Barnkonventionen i verksamheten
- Värdegrundsarbete i klassrum/barngrupper
- Ställer frågor till föräldrar vid oro för barn

- Dokumenterar samlar information kring barnet, agerar ”ögon och öron” genom att se till elevers beteende, uppvisade svårigheter och observerar relation till exempel i elevstödmöten där föräldrar medverkar
- Grupper för generell föräldrastöd
- Rutiner för att anmäla inom förskola och skola
- Förskolan arbetar kring ett material med figuren ”Liten och trygg”
- Förskola arbetar med barnen kring känslor. Att bära hemligheter etc.
- Reagerar för syskons oro för yngre/äldre syskon
- Öppna förskolan har informationsmaterial om våld i nära relationer och pedagogerna har kunskap inom ämnet.

Kultur -och fritidskontoret – två arbetsområden

Viktiga vuxna

- Kulturpedagogerna är viktiga vuxna som ser och hör och ofta har unga stort förtroende för dem
- Vara ett stöd för unga i verksamheten
- Lyssnande till ungas historier
- Reagera för syskons oro för yngre eller äldre syskon
- Slussar vidare till hjälp

Samverkan

- Gör orosanmälningar till socialtjänsten
- Anmäler oro till skolledning
- Ringa och rådfråga Barn- och ungdomsenheten (barn, ungdomsenheten)
- Medverkar på möten för Elevhälsateam
- Samverkan med BVC om barns utveckling till exempel läsförmågan
- Samverkan med polis och anmäler vid behov

Sammanträdesdatum:
2019-04-10

§ 50 Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer

Dnr KS 19/0178

Beslut

1. Kommunstyrelsen ger kommundirektören i uppdrag att under kommunledningskontoret samordna det fortsatta arbetet med den befintliga handlingsplanen som ett underlag till fortsatt arbete.
2. Ärendet rubriceras om till: ”Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck”

Sammanfattning

Socialnämnden har i uppdrag att samordna det övergripande arbetet för att förebygga och minska våld i nära relation i Upplands-Bro kommun. Förslag på handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relation har tagits fram av kommunens relationsvåldsstrateg på uppdrag ifrån Socialnämnden och skickats ut på remiss till Utbildningsnämnden, Kultur- och fritidsnämnden samt Äldre- och omsorgsnämnden för yttrande.

Kultur- och fritidsnämnden överlämnar handlingsplanen utan synpunkter till Socialnämnden. Utbildningsnämnden tillströkte handlingsplanen med ändring i stycke 4.2.3 enligt förslag till beslut på sammanträdet. Äldre- och omsorgsnämnden godkände förslag till handlingsplan med medskicket av vikten med arbete vid demenssjukdom.

Socialnämnden godkände handlingsplanen men de valde att även att tillströka att handlingsplanen även ska riktas mot hedersrelaterat våld och förtryck. Socialnämnden gav även Socialkontoret i uppdrag att ta fram en handlingsplan med aktiviteter för en tydlig utveckling av insatser som leder till att förebygga våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Beslutsunderlag

- Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse den 13 mars 2019
- Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer den 11 november 2018

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige beslutar i enlighet med Socialnämndens förslag till handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Förslag till beslut på sammanträdet

Martin Normark (L) yrkar på återremiss med följande förslag till beslut:

”Kommunstyrelsen ger kommundirektören i uppdrag att under kommunledningskontoret samordna det fortsatta arbetet med den befintliga handlingsplanen som ett underlag till fortsatt arbete.”

Camilla Janson (S) yrkar bifall till Martin (L) Normarks förslag till beslut.

Kerstin Åkare (V) yrkar bifall till Martin Normarks (L) förslag till beslut.

Anna Norberg (MP) yrkar bifall till Martin Normarks (L) förslag till beslut.

Martin Normark (L) yrkar också på att ärendet bör rubriceras om till:

”Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck”

Beslutsgång

Ordföranden finner att det bara finns ett förslag till beslut och finner att Kommunstyrelsen fattar beslut i enlighet med Martin Normarks (L) förslag till beslut.

Ordföranden frågar därefter om Kommunstyrelsen kan besluta att rubricera om ärendet enligt Martin Normarks (L) förslag till beslut och finner bifall.

Beslutet skickas till:

- Socialnämnden

§ 26 Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer

Dnr SN 18/0162

Beslut

1. Socialnämnden godkänner socialkontorets förslag till handlingsplan som ett underlag för fortsatt arbete att förebygga och minska våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.
2. Socialnämnden föreslår Kommunfullmäktige att besluta i enlighet med Socialnämndens förslag till handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.
3. Ge Socialkontoret i uppdrag att ta fram en handlingsplan med aktiviteter för en tydlig utveckling av insatser som leder till att förebygga våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Handlingsplanens aktiviteter ska vara tidsatta och följas upp regelbundet.

Sammanfattning

Socialnämnden har i uppdrag att samordna det övergripande arbetet för att förebygga och minska våld i nära relation i Upplands-Bro kommun. Förslag på handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relation har tagits fram utav kommunens relationsvåldsstrateg på uppdrag ifrån Socialnämnden och skickats ut på remiss till Utbildningsnämnden, Kultur- och fritidsnämnden samt Äldre- och omsorgsnämnden för yttrande.

Kultur- och fritidsnämnden överlämnar handlingsplanen utan synpunkter till Socialnämnden. Utbildningsnämnden tillströkte handlingsplanen med ändring i stycke 4.2.3 enligt förslag till beslut på sammanträdet. Äldre- och omsorgsnämnden godkände förslag till handlingsplan med medskicket av vikten med arbete vid demenssjukdom.

Beslutsunderlag

- Socialkontorets tjänsteskrivelse den 1 februari 2019
- Bilaga 1 - Utbildningsnämndens beslut § 75 den 18 december 2018
- Bilaga 2 – Kultur- och fritidsnämndens beslut § 53 den 4 december 2018
- Bilaga 3 - Äldre- och omsorgsnämndens beslut § 13 den 28 januari 2019
- Bilaga 4 - Äldre- och omsorgsnämndens tjänsteskrivelse den 28 januari 2019

- Bilaga 5 - Handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer den 11 november 2018

Förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner socialkontorets förslag till handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer.
2. Socialnämnden föreslår Kommunfullmäktige att besluta i enlighet med Socialnämndens förslag till handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer.

Förslag till beslut på sammanträdet

Martin Normark (L), Lisbeth Waern (M), Cecilia Norlin (M), Daniele Spagnolo (KD), Ricard Wikman Koljo (C), Marcus Sköld (M) lämnar följande förslag till beslut:

1. Socialnämnden godkänner socialkontorets förslag till handlingsplan som ett underlag för fortsatt arbete att förebygga och minska våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.
2. Socialnämnden föreslår Kommunfullmäktige att besluta i enlighet med Socialnämndens förslag till handlingsplan för att förebygga och minska våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.
3. Ge Socialkontoret i uppdrag att ta fram en handlingsplan med aktiviteter för en tydlig utveckling av insatser som leder till att förebygga våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Handlingsplanens aktiviteter ska vara tidsatta och följas upp regelbundet.

Beslutsgång

Ordförande finner att det finns två förslag till beslut, kontorets förslag och Moderaternas, Liberalernas, Kristdemokraternas och Centerpartiets förslag till beslut. Ordförande finner att Socialnämnden fattar beslut enligt de styrandes förslag till beslut.

Beslutet skickas till:

- Kommunstyrelsen

Camilla Stark

Datum

Vår beteckning

Er beteckning

KS 20/0648

Utvecklingsstaben

Trygghetsutskottet

camilla.stark@upplands-bro.se

Handlingsplan ANDT (Alkohol Narkotika Dopning Tobak)

Förslag till beslut

Trygghetsutskottet ger i uppdrag till Kommundirektören att under 2021 ta fram förslag till en lokal handlingsplan för arbetet med ANDT (Alkohol, Narkotika, Dopning, Tobak).

Sammanfattning

2003-09-29 antogs ”Handlingsplan för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom” av Kommunfullmäktige. I beslutet och i handlingsplanen uttalades att denna skulle utvärderas och revideras av KF 2006. Ingen utvärdering eller revidering har skett.

För att ta till vara ny forskning och kunskap och forma ett effektivt lokalt ANDT (Alkohol, Narkotika, Dopning, Tobak) -förebyggande arbete bör man ta fram en ny handlingsplan.

Kommunens organisation har också förändrats i många avseenden sedan 2003 och även detta måste beaktas i en ny handlingsplan.

Regeringen kommer att ta fram en ny ANDT-strategi för 2021-2025 i samband med att den nuvarande strategin löper ut 2020. Regeringen har meddelat att fokus i den nya strategin kommer vara på narkotika. Den lokala handlingsplanen bör formuleras efter att den nationella strategin publicerats.

Beslutsunderlag

- Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse den 28 september 2020
- Dokument inkluderande protokollsutdrag, tjänsteskrivelser samt handlingsplan för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom 2003.

Ärendet

2003-09-29 antogs ”Handlingsplan för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom” av Kommunfullmäktige. I beslutet och i handlingsplanen uttalades att denna skulle utvärderas och revideras av KF 2006. Ingen utvärdering eller revidering har skett.

För att ta till vara ny forskning och kunskap och forma ett effektivt lokalt ANDT (Alkohol, Narkotika, Dopning, Tobak) -förebyggande arbete bör man ta fram en ny handlingsplan.

Kommunens organisation har också förändrats i många avseenden sedan 2003 och även detta måste beaktas i en ny handlingsplan.

Regeringen kommer att ta fram en ny ANDT-strategi för 2021-2025 i samband med att den nuvarande strategin löper ut 2020. Regeringen har meddelat att fokus i den nya strategin kommer vara på narkotika. Den lokala handlingsplanen bör formuleras efter att den nationella strategin publicerats.

Barnperspektiv

ANDT-användande bland barn eller av närstående till barn kan medföra stor negativ effekt på barnets liv och hälsa. I beslutet att ta fram en handlingsplan för arbetet med ANDT-prevention beaktas därför barns bästa.

Ida Texell

Kommundirektör

Camilla Stark

Tf enhetschef Trygghets- och
preventionsenheten

Bilagor

1. Dokument inkluderande protokollsutdrag, tjänsteskrivelser samt handlingsplan för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom 2003.

Kf § 95

Ks § 151

2003-0149

Handlingsplan för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom

Ärendebeskrivning

Upplands-Bro kommun startade 2002-09-01 ett ettårigt projekt i syfte att utveckla de samlade drogförebyggande insatserna för barn och ungdomar.

Projektets övergripande mål är att skapa en tydlig, funktionell struktur för samarbete och att utveckla användbara, effektiva arbetsmetoder. Ett av delmålen är en reviderad handlingsplan för kommunens drogförebyggande arbete bland ungdomar.

Kommunstyrelseförvaltningen presenterar, i skrivelse daterad 2003-06-23 ett förslag till handlingsplan som avses vara styrande för nämndernas drogförebyggande arbete bland barn och ungdom. I handlingsplanen ingår avsnitt om mål, strategi och metod.

Kommunstyrelseförvaltningens förslag

Kommunfullmäktige beslutar

Handlingsplan för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom i Upplands-Bro antas i enlighet med kommunstyrelseförvaltningens förslag daterat 2003-06-23.

Yrkanden

Stig Wideklev (fp) yrkar, med instämmande från *Håkan Heglert (s)*, *Christina Brofalk (c)*, *Anna-Maj Lilly (kd)* och *Irene Seth (m)* att kommunstyrelsen skall besluta

Ärendet skall benämnas Strategi för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom i Upplands-Bro

Christina Brofalk (c) yrkar, med instämmande från *Håkan Heglert (s)*, *Anna-Maj Lilly (kd)* och *Irene Seth (m)* att kommunstyrelsen skall föreslå kommunfullmäktige besluta

En utvärdering av strategin skall redovisas till kommunstyrelsen under 2006

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar enligt Stig Wideklevs yrkande

Kommunstyrelsens förslag

Kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelseförvaltningens förslag och Christina Brofalks tilläggsyrkande vilket innebär:

1. Strategi för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom i Upplands-Bro antas i enlighet med kommunstyrelseförvaltningens förslag daterat 2003-06-23.
2. En utvärdering av strategin skall redovisas till kommunstyrelsen under 2006

Justerandes sign

CT

Utdragsbestyrkande

Upplands-Bro
KOMMUN

Kommunfullmäktige

PROTOKOLL

Sammanträdesdatum

2003-09-29

25

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

---

1 ex arkiv

Justerandes sign

CT

Utdragsbestyrkande

Gun Berlin

Kommunstyrelseförvaltningen
Inger K Rudolf

FÖRSLAG

2003-06-23

Dnr 2003-0149

Handlingsplan för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom i Upplands-Bro kommun

Giltighetstid

Handlingsplanen är giltig till och med år 2006.

Utvärdering

Handlingsplanen skall utvärderas och revideras av kommunfullmäktige under år 2006.

Definitioner

Barn och ungdomar: Personer under 18 år.

Uppväxt: De första 18 levnadsåren.

Drog: Samlingsbegrepp för tobak, alkohol, narkotika, sniffningspreparat, dopningspreparat samt läkemedel när de missbrukas.

Miljöer: Offentliga platser samt lokaler och arrangemang som kommunen beslutar om.

Förebyggande: Förebyggande insatser indelas i primär-, sekundär- och tertiärpreventiva insatser:

Primärpreventiva insatser:

- Åtgärder som syftar till att förhindra att en risk, skada eller ett problem uppstår, det vill säga befolkningsinriktade åtgärder som vidtas innan problem uppstår.

Sekundärpreventiva insatser:

- Åtgärder som syftar till att identifiera och stödja personer i risksituationer och/eller med riskbeteende så tidigt som möjligt.

Tertiärpreventiva insatser:

- Åtgärder som syftar till att rehabilitera personer med missbruks- eller beroendeproblem.

Vision

Uppväxten skall vara drogfri.

Inriktningsmål

Totalkonsumtionen och därmed de medicinska och sociala skadeverkningarna av alla former av droger skall minska.

Mål

Mellan år 2004 och 2006 ska för målgruppen barn och ungdom

- tobaksdebuten skjutas upp,
- alkoholdebuten skjutas upp,
- rekryteringen till övrigt drogbruk minskar.

Strategi

Kommunens drogförebyggande arbete bland barn och ungdom skall

- bedrivs inom alla kommunala enheter som direkt eller indirekt kommer i kontakt med barn, ungdomar och föräldrar,
- integreras i den reguljära verksamheten på respektive enhet,
- ha tonvikten på primär- och sekundärpreventiva insatser,
- bedrivs i samverkan med andra aktörer inom kommunen som kommer i kontakt med barn, ungdomar och föräldrar.

Metod

Det drogförebyggande arbetet hos de kommunala enheter som direkt eller indirekt kommer i kontakt med barn, ungdomar och föräldrar skall i tillämpliga delar inriktas på:

Tillsyn:

Insatser som minskar tillgängligheten på tobak, alkohol och övriga droger.

Utbildning, information och stöd:

Insatser som senarelägger debuten samt minskar tobaksbruket, berusningsdrickandet och bruket av övriga droger.

Drogfria miljöer:

Insatser som ökar antalet drogfria miljöer.

Kartläggning:

Insatser som kartlägger drogsituationen och ger underlag för planering och uppföljning av övriga insatser.

TJÄNSTESKRIVELSE

2003-08-06

Dnr 2003-0149

Kommunstyrelsen

Handlingsplan för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom i Upplands-Bro kommun**Förslag till beslut***Kommunfullmäktige beslutar*

1. Handlingsplan för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom i Upplands-Bro antas i enlighet med kommunstyrelseförvaltningens förslag daterat 2003-08-06.

Ärendebeskrivning

Upplands-Bro kommun startade 2002-09-01 ett ettårigt projekt i syfte att utveckla de samlade drogförebyggande insatserna för barn och ungdomar.

Projektets övergripande mål är att skapa en tydlig, funktionell struktur för samarbete och att utveckla användbara, effektiva arbetsmetoder. Ett av delmålen är en reviderad handlingsplan för kommunens drogförebyggande arbete bland ungdomar.

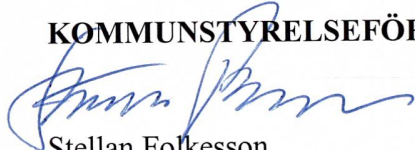
Efter intervjuer med aktörer i Upplands-Bro kring arbetsformer och samarbetsformer samt en inventering av handlingsplaner för det drogförebyggande arbetet i ett antal jämförbara kommuner utarbetades ett första förslag till ny handlingsplan. Förslaget utsändes på förvaltningsremiss och diskuterades även under remisstidens gång med olika grupper av aktörer. Efter samrådet omarbetades förslaget för att därefter behandlas i kommunledningsgruppen och det lokala brottsförebyggande rådet.

Handlingsplanen avses vara styrande för nämndernas drogförebyggande arbete bland barn och ungdom. I handlingsplanen ingår avsnitt om mål, strategi och metod.

Kommunstyrelseförvaltningens kommentarer

Kommunstyrelseförvaltningen föreslår att kommunfullmäktige antar förslaget till handlingsplan.

KOMMUNSTYRELSEFÖRVALTNINGEN

Stellan Folkesson
Kommundirektör

Barbro Norén Sundin
Personalchef

Bilaga: Förslag till Handlingsplan för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom i Upplands-Bro

Upplands-Bro
KOMMUN

Kommunstyrelseförvaltningen
Inger K Rudolf

FÖRSLAG

2003-08-06

Dnr 2003-0149

Handlingsplan för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom i Upplands-Bro kommun

Giltighetstid

Handlingsplanen är giltig till och med år 2006.

Utvärdering

Handlingsplanen skall utvärderas och revideras under år 2006.

Definitioner

Barn och ungdomar: Personer under 18 år.

Uppväxt: De första 18 levnadsåren.

Drog: Samlingsbegrepp för tobak, alkohol, narkotika, sniffningspreparat, dopningspreparat samt läkemedel när de missbrukas.

Miljöer: Offentliga platser samt lokaler och arrangemang som kommunen beslutar om.

Förebyggande: Förebyggande insatser indelas i primär-, sekundär- och tertiärpreventiva insatser:
Primärpreventiva insatser:

- Åtgärder som syftar till att förhindra att en risk, skada eller ett problem uppstår, det vill säga befolkningsinriktade åtgärder som vidtas innan problem uppstår.

Sekundärpreventiva insatser:

- Åtgärder som syftar till att identifiera och stödja personer i risksituationer och/eller med riskbeteende så tidigt som möjligt.

Tertiärpreventiva insatser:

- Åtgärder som syftar till att rehabilitera personer med missbruks- eller beroendeproblem.

Vision

Uppväxten skall vara drogfri.

Inriktningsmål

Totalkonsumtionen och därmed de medicinska och sociala skadeverkningarna av alla former av droger skall minska.

Mål

Mellan år 2004 och 2006 ska för målgruppen barn och ungdom

- tobaksdebuten skjutas upp,
- alkoholdebuten skjutas upp,
- rekryteringen till övrigt drogbruk minska.

Strategi

Kommunens drogförebyggande arbete bland barn och ungdom skall

- bedrivs inom alla kommunala enheter som direkt eller indirekt kommer i kontakt med barn, ungdomar och föräldrar,
- integreras i den reguljära verksamheten på respektive enhet,
- ha tonvikten på primär- och sekundärpreventiva insatser,
- bedrivs i samverkan med andra aktörer inom kommunen som kommer i kontakt med barn, ungdomar och föräldrar.

Metod

Det drogförebyggande arbetet hos de kommunala enheter som direkt eller indirekt kommer i kontakt med barn, ungdomar och föräldrar skall i tillämpliga delar inriktas på

- tillsyn,
- utbildning, information och stöd,
- drogfria miljöer,
- kartläggning.

Handlingsplan för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom i Upplands-Bro kommun

Samråd

Ett förslag till ny handlingsplan utsändes 2003-03-10 som förvaltningsremiss till ett urval chefer, arbetsledare och andra befattningshavare på samtliga kommunens förvaltningar, och dessutom till ett antal offentliga, privata och ideella aktörer utanför den kommunala organisationen.

Remisstidens slut sattes till 2003-04-11.

Yttranden inkomna under samrådet

Under remisstidens gång genomfördes ett antal besök hos olika kommunala och andra enheter där muntliga synpunkter på förslaget inhämtades.

Vid remisstidens slut hade dessutom tre skriftliga yttranden inkommit:

1. Bergaskolans föräldraförening
2. Ekhammarskolans föräldraförening
3. Bildningsförvaltningen

Dessa yttranden bifogas denna samrådsredogörelse.

Kommentarer till och resultat av yttrandena från samrådet

Många av de inkomna synpunkterna får anses vara alltför detaljerade för den nu aktuella övergripande handlingsplanen, och bör istället beaktas i samband med nämndernas anpassning av handlingsplanen till sina respektive verksamhetsområden.

Andra synpunkter som lämnats utan åtgärd berör följande avsnitt i förslaget till handlingsplan:

Vision

Visionen har kommenterats såsom svår att uppnå. Begreppet vision bör dock betraktas som ett mål att sträva mot, snarare än att uppnå. Formuleringen har behållits eftersom den utgör ett av regeringens prioriterade delmål för alkoholpolitiken.

Inriktningsmål

I inriktningsmålet ingår bland annat målet för den svenska alkoholpolitiken, varför formuleringen har behållits.

Följande avsnitt i förslaget till handlingsplan har ändrats som ett resultat av samrådet:

Ingress

Ingressen har tagits bort.

Definitioner

I syfte att täcka in även den övergripande samhällsplaneringens betydelse för det drogförebyggande arbetet har offentliga miljöer lagts till definitionen av begreppet miljö.

Begreppet illegal alkoholhantering har tagits bort eftersom tillsynen av denna är en polisiär uppgift.

Mål

Antalet mål har minskats till tre prioriterade mål.

Strategi

Det har påpekats att handlingsplanen inte bara berör de kommunala enheter som i sin dagliga verksamhet kommer i kontakt med barn, ungdomar och föräldrar, utan även enheter som arbetar på mer övergripande nivå. Ett förtydligande av vilka kommunala enheter som berörs av handlingsplanen har därför gjorts.

Metod

Texten har kortats ned till att beskriva det övergripande tillvägagångssättet enbart i rubrikform.

Organisation och ansvar samt Lokala handlingsprogram

Avsnitten om organisation och ansvarsfördelning samt verksamhetsanpassning och uppföljning har tagits bort, då verkställigheten av handlingsplanen snarare är en uppgift för förvaltningarna än för kommunfullmäktige.

KOMMUNSTYRELSEFÖRVALTNINGEN

Inger K Rudolf
projektledare

Medlemsmöte i Bergaskolans föräldraförening

Datum: den 2 april 2003 kl. 19.00

Plats: Bergaskolan i Kungsängen

Revidering av den kommunala handlingsplanen för drogförebyggande arbete

Med anledning av att kommunen reviderar den kommunala handlingsplanen för drogförebyggande arbete så har föräldraföreningen fått möjlighet att uttala sig i frågan.

Utbildning av barn och ungdomar

Vi tycker att det drogförebyggande arbetet skall starta tidigt i skolorna och pågå kontinuerligt genom hela grund- och gymnasieskolan. Redan under de tidiga skolåren bör man utbilda barnen i kroppsuppfattning, relationer, hälsa, kost, gifter och miljö. Detta arbete måste vara specifikt inriktat mot att uppnå de mål som satts upp i den drogförebyggande planen. Det förebyggande arbetet riktat mot eleverna skall ske i skolan men bör vara specifik och inte som en del i skolans övriga undervisning. Den bör ske av någon utomstående, inte den ordinarie skolpersonalen.

Utbildning av föräldrar

Information och utbildning av föräldrar är också viktigt och bör ske en gång per år i form av exempelvis en temakväll. Föräldrarna bör kallas i både år fyra och år fem. Innehållet i dessa temakvällar bör vara: information om drogernas förekomst lokalt, utbud, försäljningsplatser, platser där barn och ungdomar brukar droga sig. Information om förebyggande verksamhet mm. mm.

Hanna Ribom
Ordförande

Martin Renhorn
Sekreterare

Hej Inger.

Här kommer reflektioner angående handlingsplanen från Ekhammarskolans Föräldraförening.

- .Handlingsplanen bör vara ett levande dokument
- .Visionen tycks vara klicheartad, och svår att uppnå då det skulle innebära totalt alkohol och tobaksfria familjer.
- .Det är oklart vem/vilka som är tillsynsenhet.
- .Under rubriken Tillsyn av folkölsförsäljningen bör även cider ingå.
- .Det lokala handlingsprogrammet bör ingå under rubrikerna Mål, Strategi och Metod så att man tydliggör ansvaret och tidsplan.

Sen har vi några frågor som vi gärna tar på skolorådet.

Hur fungerar Tobakslagen och vilka ågärder kan vitas när lagen inte följs?

Hur är det tänkt att det drogförebyggande arbetet ska bedrivas?

Har det tidigare funnits en handlingplan?

Eftersom språket i en handlingsplan inte alltid är tillgängligt för alla skulle det vara bra med en skrift som förklarar vad handlingplanen innebär, som kan delas ut till föräldrarna.

Med vänliga hälsningar

Ekhammarskolans Föräldraförening

Lena Lindholm

ordförande

Helena Austrell

sekreterare

Angående handlingsplan för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom i Upplands-Bro kommun

Synpunkter framtagna i samarbete med cheferna i bildningsförvaltningen och UBMD (Upplands-Bro mot droger)

Lokala handlingsprogram sid.4

Samtliga enheter inom bildningsförvaltningen och i synnerhet förskolorna motsätter sig tanken med att lokala handlingsprogram ska upprättas. Däremot bör det finnas möjligheter att utvärdera enheternas drogförebyggande arbete i de utvärderingsinstrument som redan finns.

Alternativa förslag till uppbyggnad av ny handlingsplan

Det bör undersökas om det finns alternativa sätt att arbeta fram en handlingsplan. Ett förslag är att vända på organisationen och arbeta från gräsrotsnivå i stället för hierarkiskt. Vilka problemen stöter man på i de olika enheterna med arbetet mot droger. Finns det några kreativa lösningar på dessa problem. Utifrån de upplevda problemen bör man sedan arbeta fram en handlingsplan. Jag kan se att man då kan utgå från de styrintstrument som respektive område har, för att sedan plocka fram de gemensamma delarna i en övergripande kommunal handlingsplan.

Kanske är det så att vi ska arbeta fram *gemensamma strategier* för kommunens drogförebyggande arbete och att var och en enhet sedan *redogör för sitt ansvar* inom detta område och att det blir en handlingsplan.

Reflektioner ang. den föreslagna handlingsplanen

Angående definitioner sid. 1

Är det möjligt att enbart skriva att *Verksamheter där barn och ungdomar deltar ska vara drogfria*.

Angående vision och inriktningsmål sid. 1 bör vi fundera över vad som är tänkbart. Det är väl ingen som säger emot dessa mål, men är de möjliga att bearbeta?

Angående mål sid. 2 de kan väl fungera som övergripande, med det är viktigt att fundera över vilket ansvar som vilar på respektive verksamhet. Ska det finnas särskilda mål för bildningsförvaltningen, socialförvaltningen och polisen, Finns det då särskilda ansvarsområden som ligger utanför de uppräknade aktörerna. Ska dessa mål i så fall vara med? Det finns en risk med att ha många mål. Den gamla handlingsplanen har många mål och jag tror inte att det är särskilt många som känner till den. Det finns en risk med att arbeta fram en handlingsplan som liknar den gamla. Tar man den risken så förestår ett enormt implementeringsarbete annars är vi kvar på ruta 0.

Angående strategi sid. 2. Hur ska samverkan ske? Hur integreras dessa frågor i den reguljära verksamheten. Vem har ansvar för att det sker?

Metod sid. 3 Vem har ansvaret för inköpsförsök? Hur kommer denna aktör in? Hur? Vem tar ansvar för tillsyn av drogförsäljning?

4(4)

Organisation och ansvar sid.3 Styrfunktionen bör klargöras. Vilket är Brottsförebyggande rådets ansvar för det drogförebyggande arbetet? Det måste till tydligare beskrivningar om hur mellanleden ska hanteras. Hur går informationsvägarna mellan de tänkta grupperingarna i organisationen och **vilka befogenheter, resurser och ansvar har varje grupp?** Angående tillsynsenheten så har vi svårt att avgöra vad som avses.

LÄNSSTYRELSEN I STOCKHOLMS LÄN

Sociala enheten
Karin Rolf
08 - 785 4078

BESLUT

Datum
9.6.2004

Upplands-Bro kommun
Kommunstyrelsen
196 81 Kungsängen

Beteckning
216-02-13463

UPPLANDS-BRO KOMMUN KOMMUNSTYRELSEN	
2004 -06- 14	
Diorienr.	2003-0149

*kopia BIF 14/6-04/KN
Anm 44
aktorn
kopier i Rudolf 15/6-04/KN*

Statsbidrag för förebyggande insatser

Länstyrelsen fördelar medel till kommunerna för alkohol- och narkotika-förebyggande insatser. Det statliga bidraget bör i första hand utnyttjas som ett stöd till kommunerna att utveckla ett samordnat, långsiktigt förebyggande arbete. Bidrag kan exempelvis utgå till anställning av samordnare för det kommunala folkhälsoarbetet med inriktning på alkohol- och narkotikaförebyggande insatser. Förebyggande insatser i skolan, i fritidsverksamheten, inom socialtjänsten etc kan också få bidrag och då även gärna i samverkan med andra verksamheter och frivilligorganisationer. Kartläggning och dokumentation av utvecklingen av konsumtion och skador, när det gäller alkohol och narkotika, samt framtagande av målinriktade och samordnade alkohol- och narkotikapolitiska handlingsprogram är också ett prioriterat område som kan ges stöd. Kommunens egen insats ska motsvara minst halva kostnaden.

Länstyrelsen har för år 2004 sammanlagt 15 miljoner att fördela till de tre områdena förebyggande, tidiga och behandlingsinsatser. Sammanlagt har ansökningar för ca 28 miljoner kronor inkommit till Länstyrelsen varav ca 14,5 miljoner avser förebyggande insatser.

Ansökan

Ni har ansökt om 207 500 kronor till projektet Upplands-Bro mot droger – utveckling av det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom. Ansökan avser ett tredje projektår då arbetet kommer att ledas av styrgruppen och genomförs utan samordnare.

Beslut

Länstyrelsen beviljar 100 000 kronor för implementering av kommunens nya strategi för det drogförebyggande arbetet bland barn och ungdom. Bidraget avser tiden 16.8.2004 – 15.8.2005.

Medlen ska användas i enlighet med projektplanen. Målet bör vara att projektet blir en bestående verksamhet integrerad i ordinarie budget.

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

BESLUT

2 (2)

Datum
9.6.2004

Beteckning
216-02-13463

Beviljat belopp kan vara mindre än vad som ansökts. Om detta medför förändringar i projektets inriktning, uppläggning eller genomförande ska Länsstyrelsen underrättas samt godkänna förändringen.

Ett krav för att få medel ett tredje år är att en plan finns för verksamhetens implementering i det ordinarie arbetet efter projektets slut. Medel som ej förbrukas återbetalas till Länsstyrelsen.

Ekonomisk redovisning av tidigare beviljat projektbidrag samt delrapport ska inlämnas innan det nu beviljade projektbidraget utbetalas. Utbetalning sker efter inlämnande av rekvisition då sex månader av den beviljade perioden förflutit.

Efter avslutat projekt ska utvärdering och ekonomisk redovisning lämnas in senast tre månader efter projekttidens utgång. Slutrapport ska före insändandet behandlas av nämnd.

Detta beslut kan inte överklagas.

AnneMarie Danon
socialdirektör

Karin Rolf
Socialkonsulent

Kopia av detta beslut har skickats till er kontaktperson för ansökan Elisabeth Strähle.